

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

ГОЙСЮК Юрій Володимирович

Облік і аналітика грошових потоків підприємства

спеціальність: 071 - Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма - Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ОБАм-21
Гойсюк Ю. В.

Науковий керівник:
к. е. н., доцент Ярощук О. В.

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність грошових потоків підприємства	7
1.2. Класифікація грошових потоків	10
1.3. Інформаційного забезпечення обліку й аналізу грошових потоків підприємства	23
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА	29
2.1. Організація бухгалтерського обліку та документальне відображення руху грошових коштів підприємства	29
2.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів підприємства	39
2.3. Розкриття інформації про стан та рух грошових коштів у фінансовій звітності підприємства	43
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	52
3.1. Аналітична оцінка руху грошових потоків підприємства	52
3.2. Аналітична оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства	79
Висновки до розділу 3	86
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90

Вступ

Актуальність теми дослідження. Актуальність вивчення питання грошових потоків підприємства обумовлена їх важливістю для забезпечення ефективного фінансового управління та стабільної роботи компанії. Розуміння процесів, що впливають на грошові потоки, дозволяє керівникам приймати обґрунтовані управлінські рішення, зокрема у сферах бюджетування, інвестування та кредитування.

Грошові потоки безпосередньо впливають на платоспроможність підприємства. Від їх ефективного управління залежить здатність компанії своєчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами та інвестувати у розвиток бізнесу. Це, в свою чергу, впливає на репутацію та довіру до підприємства серед бізнес-партнерів та інвесторів.

Вивчення грошових потоків має важливе значення для розробки стратегій зростання та адаптації до мінливих ринкових умов. Аналіз грошових потоків допомагає ідентифікувати ключові джерела доходу та основні напрямки витрат, що є критично важливим для планування діяльності та забезпечення фінансової стабільності.

Крім того, глибоке розуміння грошових потоків сприяє кращому плануванню капіталовкладень та інвестиційних проєктів, визначенню їх потенційної дохідності та ризиків. Це дає можливість максимізувати прибутковість інвестицій та забезпечити довгостроковий розвиток компанії.

В цілому, грошові потоки є одним з основних факторів, що впливають на фінансове здоров'я підприємства. Вони є важливим інструментом для оцінки його фінансової стабільності, ефективності управління та загальної стратегії розвитку. Тому вивчення та аналіз грошових потоків має важливе значення для кожного підприємства, оскільки вони дозволяють керівництву приймати виважені та ефективні управлінські рішення.

Актуальність теми полягає у тому, що, по-перше, в сучасних умовах глобалізації ринків та зміни економічних умов ефективне управління грошовими

потоками є ключовим фактором, який впливає на стабільність та розвиток будь-якого бізнесу. Грошові потоки — це життєва кров підприємства, яка забезпечує його діяльність, виплату зобов'язань, інвестиції та розширення.

По-друге, аналіз грошових потоків допомагає підприємству виявити потенційні фінансові проблеми на ранніх стадіях, що дозволяє вчасно вжити корективних заходів. Також це дозволяє підприємству краще розуміти свою ліквідність і платоспроможність, що є важливим для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

По-третє, враховуючи нестабільність економічного середовища, управління грошовими потоками дає можливість підприємству адаптуватися до змін, мінімізувати ризики та використовувати можливості для росту. Акцент на аналітику допомагає в розробці стратегій для покращення фінансових результатів.

Облік і аналітика грошових потоків мають важливе значення для планування та прогнозування. Вони дозволяють підприємству розробляти більш точні фінансові плани та прогнози, базуючись на реальних грошових потоках, а не лише на прибутковості. Це важливо, оскільки здатність генерувати достатній грошовий потік є ключовою для підтримки операційної діяльності, розвитку бізнесу та задоволення зобов'язань перед зацікавленими сторонами.

Крім того, розуміння та ефективне управління грошовими потоками може значно підвищити інвестиційну привабливість підприємства. Інвестори та кредитори часто аналізують грошові потоки для оцінки здоров'я та життєздатності компанії. Позитивний грошовий потік вказує на здатність компанії генерувати достатньо коштів для виплати дивідендів, інвестицій у розвиток та забезпечення стабільного росту.

Ще однією важливою аспектом є відповідність фінансового звітування стандартам та нормативним вимогам. Правильний облік та аналіз грошових потоків допомагає підприємству виконувати законодавчі вимоги, пов'язані з фінансовою звітністю та аудитом. Це також допомагає в підвищенні прозорості та довіри до бізнесу з боку зовнішніх зацікавлених сторін.

У цілому, облік і аналітика грошових потоків є критично важливими для ефективного управління фінансами будь-якого підприємства. Вони відіграють ключову роль у визначенні фінансового здоров'я компанії, її стабільності та здатності до росту і адаптації в непередбачуваному економічному середовищі, що визначило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ефективності використання грошових потоків була предметом дослідження багатьох вчених, серед яких вітчизняні науковці В. Будяк, І. Бланк, Ф. Бутинець, Т. Головка та інші.

Мета й завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вироблення теоретичних основ та практичних рекомендацій з метою упорядкування та систематизації напрацювань в галузі аналізу грошових потоків підприємства для ефективного управління.

Для досягнення визначеної мети в роботі передбачено вирішення наступних завдань: дослідити сутність категорії грошових потоків, їх різновиди та надати їм детальну характеристику; визначити основні інформаційні джерела; визначити особливості бухгалтерського обліку грошових коштів підприємства; окреслити методику аналізу грошових потоків підприємства.

Об'єкт дослідження є фінансовий стан підприємства.

Предмет дослідження є теоретико-прикладні аспекти обліку грошових потоків та аналізу грошових потоків підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: метод індукції, метод дедукції, метод порівняння, метод аналізу, метод синтезу, метод формалізації, графічний метод.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні документи, які регламентують роботу підприємств, навчальні матеріали, підручники, монографічна література, наукові статті дослідників із зазначеної теми дослідження, матеріали з періодичних видань, а також звітність підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці напрямків удосконалення системи фінансового управління розвитком підприємства, а саме:

застосування методики бухгалтерського обліку та аналізу грошових потоків та виявлення можливостей для їх оптимізації з метою поліпшення фінансового стану підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Прикладне значення дослідження виявляється у можливостях застосування одержаних результатів для підвищення ефективності діяльності підприємства та сприяння його подальшому розвитку.

Апробація результатів виконання випускної кваліфікаційної роботи. Ключові тези випускної кваліфікаційної роботи були представлені та обговорені на VIII Національній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Освіта, наука, бізнес: сучасний стан, проблеми та перспективи» (Тернопіль, 10 травня 2023 року), а також на XII Національній науково-практичній конференції «Освіта, наука, бізнес, енергетичні технології: сучасний стан, проблеми та перспективи» (Тернопіль, 16 листопада 2023 року).

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи викладено на 99 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність грошових потоків підприємства

В умовах сучасного ринкового середовища, українські компанії стикаються з важливими викликами через брак грошових потоків, необхідних для виконання поточних зобов'язань. Ця проблема виникає не тільки через недостатнє фінансування, але й через недоцільне використання наявних коштів. Широко відомо, що грошові потоки є основою будь-якого бізнесу, що спонукає більшість експертів продовжувати дослідження сутності грошових потоків та, в першу чергу, процесу їх ефективного управління.

Керівники компаній, прагнучи забезпечити прибуткову діяльність, впроваджують стратегії управління грошовими потоками. Фінансові активи розглядаються як основа всіх аспектів діяльності компанії, сприяючи обігу коштів на всіх етапах, підвищуючи ліквідність, спроможність та забезпечуючи економічну стабільність компанії. Здатність та ліквідність компанії прямо залежать від її можливостей своєчасно та в достатньому обсязі контролювати грошові потоки. Це вимагає реалізації цілісної концепції моделювання, планування та контролю за грошовими потоками. В умовах економічної нестабільності управління грошовими потоками компаній є надзвичайно актуальним.

І. Т. Балабанов наголошує на тому, що «управління грошовими потоками підприємства є важливим елементом в організації його фінансово-господарської діяльності. Ефективне управління грошовими потоками є критично важливою стратегією для будь-якого підприємства, оскільки воно безпосередньо впливає на успіх бізнес-діяльності, конкурентні переваги та забезпечує сталий розвиток компанії» **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**.

О. В. Стащук висуває думку, що «неперервний рух грошових ресурсів є критично важливим для компаній, які діють в кризових умовах, оскільки це забезпечує основну діяльність, оплату боргів та соціальний захист працівників» [84].

Дослідження та аналіз руху грошових потоків у компанії дозволяють ідентифікувати переваги надходжень над витратами та оцінити здатність компанії до самостійного фінансування. Економічні експерти вказують на різноманітність підходів до визначення грошових потоків, залежно від цілей дослідження.

Наукова спільнота пропонує різні інтерпретації сутності грошового потоку як економічної категорії. І. О. Бланк визначає «грошовий потік підприємства як сукупність грошових надходжень та виплат, розподілених у часі, які створюються його діяльністю» [3].

В. А. Верба та О. А. Загородніх розглядають «грошовий потік як диференціацію між отриманими та витраченими коштами» [9], погляд, який також підтримує Т. В. Момот, розуміючи «сутність грошового потоку як різницю між надходженнями та витратами» [54].

І. Балабанов роз'яснює «сутність грошового потоку через концепцію обігу коштів в часі, з акцентом на фінансову природу взаємовідносин, що виникають у процесі грошового потоку» [Помилка! Джерело посилання не знайдено.].

МСБО № 7 «Звіт про рух грошових коштів» формулює «грошовий потік як надходження та вибуття грошових коштів і їхніх еквівалентів, включаючи готівку в касі та депозити» [52].

Д. Ван Хорн та Д. Вахович розглядають грошові потоки компанії як: безперервні потоки готівкових коштів і власні обігові кошти. Вони зазначають, що чистий грошовий потік може формуватися не тільки через зміни в обігових коштах, але й через збільшення або зменшення таких активів і пасивів, як дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, інші активи та пасиви [Помилка! Джерело посилання не знайдено.].

А. М. Поддєрьогін вважає грошовий потік основним джерелом для погашення боргів і критерієм оцінки кредитоспроможності компанії. Для аналізу грошового потоку підприємства він рекомендує використовувати такі фінансові індикатори, як виручка від продажу, кредиторська заборгованість і інші поточні зобов'язання [71]. Також Поддєрьогін наголошує, що дебіторська заборгованість не є частиною грошового потоку, адже вона має ризик перетворення на сумнівну або безнадійну [71].

С. О. Коваленко акцентує на тому, що грошовий потік охоплює надходження та вибуття грошових коштів і їхніх еквівалентів в результаті виробничо-господарської діяльності підприємств. Він вважає важливим враховувати наявність такої діяльності при визначенні сутності грошового потоку. Управління грошовими потоками є ключовим аспектом фінансової роботи на підприємстві, від його ефективності залежать як поточні результати, так і майбутній розвиток компанії [38].

О. І. Вівчар підкреслює, що «основна ціль ефективного керування грошовими потоками в будь-якому підприємстві полягає в забезпеченні фінансового та економічного балансу через адаптацію та урівноваження припливу та відтоку грошових ресурсів. У кризових умовах критично важливими стають своєчасний аналіз фінансового стану підприємства та швидке відстеження та виправлення негативних тенденцій, тому ключовим компонентом управління грошовими потоками є внутрішня інформація про фінансовий стан підприємства. Процес управління грошовими потоками має бути інтегрований у економічну політику компанії і служити інструментом для досягнення головної мети бізнесу – підвищення добробуту власників шляхом зростання річного прибутку та ринкової вартості компанії» [13].

І. О. Бланк визначає, що «управління грошовими потоками підприємства включає такі етапи: забезпечення повного та точного обліку грошових потоків і створення відповідної звітності; аналіз грошових потоків за минулий період; оптимізація грошових потоків; планування грошових потоків, розбивка їх на різні категорії» [3].

Л. Риндін та Г. Шамаєв пропонують наступне тлумачення: «Грошовий потік з поточної (інвестиційної, фінансової) діяльності представляє собою різницю між надлишком та недостатчею коштів, яка формується в результаті порівняння доходів і витрат у рамках операційної (інвестиційної, фінансової) діяльності» **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**. Деякі дослідники радять застосовувати специфічні уточнення в залежності від контексту, наприклад, «грошовий потік від поточної діяльності» чи «загальний грошовий потік».

З цих визначень можна вивести узагальнення: в економічній літературі існують два основні підходи до трактування поняття «грошовий потік»:

1. Грошовий потік як різниця між коштами, що надійшли та були витрачені компанією за певний період, що представляє собою суму надлишку чи недостатчі коштів;

2. Грошовий потік як безперервний рух коштів (обіг), включаючи їх надходження та виплати (припливи та відпливи) за певний період [43, с. 201].

Перше визначення розглядає грошовий потік як залишок коштів на певний момент часу, який не можна прирівнювати до потоку (руху), оскільки потік передбачає рух. Обсяг грошових потоків можна описати через обсяг надходжень та витрат. За словами З. М. Васильченка та Д. В. Пірога, грошовий потік слід визначати як

сукупність послідовно розведених у часі подій, пов'язаних із зміною власника грошових ресурсів внаслідок виконання зобов'язань між економічними агентами.

З погляду автора, грошовий потік економічного суб'єкта означає рух (приплив та витрати) грошових коштів через розрахункові, валютні та інші рахунки, а також через касу суб'єкта господарювання в рамках його господарської діяльності. Цей рух коштів у цілому формує грошовий оборот підприємства.

Надходження грошових коштів від діяльності підприємств									
доходи від основної операційної діяльності		доходи від іншої операційної діяльності		доходи від фінансових операцій		доходи від іншої звичайної діяльності		доходи від надзвичайних подій	

Грошові надходження від основної діяльності										
МИТО	акцизний збір	податок на додану вартість	матеріальні витрати	амортизаційні нарахування	інші операційні, фінансові, адміністративні й надзвичайні витрати	Грошові доходи				
						Валовий дохід				
						оплата праці	Чистий прибуток			
							податки та інші платежі до бюджету	Загальний прибуток (фінансовий результат від усієї діяльності)		
								податок на прибуток	Чистий прибуток	
									створення резервного фонду	виплата дивідендів
						Усього витрат				

Рис. 1.1. Логіко-структурна схема надходження грошових коштів

1.2. Класифікація грошових потоків

Для досягнення раціонального керування грошовими потоками важливим є їх систематизація. Систематизація грошових потоків полягає у впорядкуванні різноманітних грошових потоків згідно з визначеним критерієм (або набором критеріїв) та уточненні їх ключових функціональних та організаційних аспектів.

Цей процес дозволяє зменшити вплив індивідуальних грошових потоків на процес управління, створюючи об'єкт управління на основі цілеспрямованого відбору грошових потоків, а також спрощує і концентрує інформаційну базу для управлінських фінансових рішень, використовуючи результати аналізу (як комплексні, так і часткові). Відтак, для ефективного керування грошовими потоками в економіці та прийняття господарських рішень необхідно визначити ключові класифікаційні характеристики грошових потоків.

Класифікація грошових потоків передбачає їх поділ на окремі категорії або класи. У процесі класифікації важливо враховувати основну мету грошових потоків, а саме забезпечення необхідною інформацією про стан грошових потоків у економіці для їх користувачів. Такими користувачами можуть бути фізичні особи, юридичні суб'єкти та державні установи, які потребують цієї інформації для прийняття обґрунтованих рішень щодо керування грошовими потоками.

Щоб розробити класифікацію грошових потоків, необхідно визначити конкретну мету, для якої вони будуть класифіковані. Загальний аналіз національних та міжнародних джерел, які обговорюють класифікацію грошових потоків, дозволяє виявити:

- 1) Відсутність уніфікованого підходу до розробки класифікацій грошових потоків;
- 2) Повторення певних класифікаційних характеристик у роботах різних авторів;
- 3) Надлишок класифікаційних характеристик, які часто дублюють вже існуючі.

Далі представлено десять базових класифікаційних характеристик, які вважаються універсальними, але не вичерпними: відповідно до типу господарської діяльності, за напрямом руху грошей, за формою, за типами, згідно з достатністю обсягу та методом обчислення обсягу грошового потоку.

Таким чином, грошові потоки представляють собою складну фінансову категорію, яка включає в себе різноманітні види. Систематизація грошових потоків має на меті визначити основні характеристики потоків надходження та виплат грошей. Ця систематизація є гнучкою та може адаптуватися відповідно до особливостей організації та вимог управлінського персоналу – основних користувачів даних для прогнозування грошових потоків. Записи про рух грошових коштів повинні бути індивідуально адаптовані для кожного підприємства, відображаючи його унікальні особливості діяльності.

Класифікація значно спрощує дослідження об'єкта, дозволяючи виявити ключові фактори та оцінити їхній вплив.

Грошові потоки можна розділити за декількома критеріями:

1) По типах діяльності: операційні, інвестиційні та фінансові грошові потоки. Розділення грошових потоків на три основні сфери: операційну, інвестиційну та фінансову діяльність, є ключем до глибокого аналізу фінансової діяльності підприємства. Це дозволяє оцінювати поточні грошові потоки, виявляти основні джерела прибутку, оцінювати необхідність та можливі джерела зовнішнього фінансування, а також моніторити платоспроможність та ліквідність бізнесу.

2) За масштабами обслуговування: на рівні всього підприємства, за структурними підрозділами, за окремими господарськими операціями.

Грошовий потік на рівні підприємства інтегрує всі види грошових потоків, що обслуговують його господарську діяльність. Розрізнення грошових потоків за структурними підрозділами (центрами відповідальності) вказує на їх самостійність як об'єкта управління в організаційно-господарській системі підприємства. Аналіз грошових потоків за окремими операціями дозволяє більш детально оцінити ефективність кожної з них.

3) За напрямком руху: позитивні та негативні.

Позитивний грошовий потік (притік) характеризується надходженням коштів на рахунки та в касу суб'єкта господарювання від усіх видів діяльності. Негативний грошовий потік (відтік) включає всі виплати, які робить підприємство.

4) За методом нарахування: валові та чисті.

Валовий грошовий потік включає всі надходження або виплати грошових коштів у визначений період. Чистий грошовий потік обчислюється як різниця між позитивними та негативними грошовими потоками, відображаючи кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства.

5) За рівнем достатності обсягу: надмірні та недостатні.

Надмірний грошовий потік виникає, коли надходження коштів перевищують реальну потребу суб'єкта господарювання в їх цілеспрямованому використанні. Недостатній грошовий потік характеризується ситуацією, коли надходження коштів не покривають потреби.

6) За методом вартісної оцінки в часі: за справедливою вартістю та майбутньою вартістю.

Оцінка грошових потоків за майбутньою вартістю використовується для порівняння потоків, що належать до різних періодів, особливо важливо це при оцінці та порівнянні інвестиційних проектів з урахуванням ризику та формуванні портфеля цінних паперів.

7) За безперервністю формування: регулярні та дискретні.

Регулярний грошовий потік, наприклад, надходження від продажу продукції, відрізняється від дискретного, як-от сплата відсотків за кредитами та їх погашення.

8) За стабільністю формування: рівномірні та нерівномірні.

Нерівномірність грошових потоків, зумовлена сезонністю чи циклічністю діяльності компанії, вимагає синхронізації потоків у часі та обсягах. Рівномірні платежі, наприклад, орендні чи лізингові платежі.

9) За відношенням до суб'єктів: зовнішні та внутрішні.

Внутрішні грошові потоки обумовлені взаємодією суб'єкта господарювання з підзвітними особами та співробітниками щодо виплати заробітної плати. Зовнішні потоки, пов'язані з надходженням виручки та оплатою постачальникам, часто перевищують внутрішні, тому для планування та контролю грошових потоків використовуються різні методи та інструменти.

10) За формою: готівкові та безготівкові.

Готівкові та безготівкові грошові потоки тісно пов'язані між собою та складають єдиний грошовий оборот підприємства, диференційований лише за сферами функціонування грошей у вигляді банкнот, монет та записів по рахунках без їх реальної участі.

З метою керування та складання звітності про рух грошових коштів, підприємство визначає обсяг грошових потоків. У міжнародній практиці розроблено та використовуються два основні методи розрахунку результатів руху грошових коштів підприємства: прямий та непрямий.

За словами Некрасенко Л. А., методи розрахунку грошових потоків – це техніки, які дозволяють визначити розмір грошових ресурсів на кінець фінансового періоду, враховуючи грошовий оборот в рамках операційної, інвестиційної та фінансової діяльності компанії.

Прямий метод ґрунтується на аналізі грошових транзакцій через облікові реєстри, головну книгу та звіт про грошові потоки. При використанні прямого методу аналізуються всі грошові потоки – надходження та виплати, пов'язані з операційною,

інвестиційною та фінансовою діяльністю, як зазначено у звіті про грошові потоки або даних з облікових реєстрів і головної книги» [59].

Непрямий метод використовує аналіз даних з Балансу, Звіту про фінансові результати та Звіту про грошові потоки. Він демонструє зв'язок між різними видами діяльності компанії, чистим прибутком та змінами в активах і пасивах компанії.

Обидва методи розрахунку грошових потоків мають свої особливості у трансформації інформації з фінансових звітів у звіт про рух грошових коштів, проте обидва підходи призводять до однакових результатів. Основна різниця полягає у деталях звітності для сегменту поточної діяльності, де непрямий метод включає корекції загального чистого прибутку до стану грошових коштів.

Прямий метод є основою форми № 4 «Звіт про рух грошових коштів». При використанні прямого методу використовуються дані бухгалтерського обліку, які відображають усі види грошових надходжень і витрат. Цей метод орієнтований на забезпечення інформації про як валовий, так і чистий грошовий потік.

Звіт про рух грошових коштів відображає зміни у грошових коштах компанії під впливом операційної, фінансової та інвестиційної діяльності за минулий період. Цей звіт може використовуватися для оцінки ліквідності, аналізу впливу інвестиційних рішень на загальний стан фірми. Зовнішні користувачі можуть використовувати звіт для визначення здатності компанії генерувати достатній грошовий потік для погашення кредиторської заборгованості, виплати дивідендів і фінансування інших операцій.

Звіт про рух грошових потоків можна формувати виключно за допомогою прямого методу, який передбачає відображення грошових потоків у їх валовому вигляді. Цей підхід дозволяє забезпечити чітке і прозоре відображення всіх грошових надходжень та виплат. Непрямий метод орієнтований на одержання інформації, яка характеризує чистий грошовий потік за звітний період. Інформація для цього методу береться із звітного балансу та звіту про фінансові результати. Обчислення чистого грошового потоку непрямим методом виконується за видами господарської діяльності і для підприємства в цілому.

Основний показник, що застосовується для розрахунку грошового потоку непрямим методом, це чистий прибуток, який трансформується в чистий грошовий потік за наступним алгоритмом (див. рис. 1.2):

+/- чистий прибуток/збиток (додавання або віднімання)

+/- коригування за резервами
 +/- коригування за нерозподіленим залишком прибутку/збитків з попередніх років

- +/- амортизація основних засобів
- +/- амортизація нематеріальних активів
- +/- зміна запасів ТМЦ, що знаходяться у складі оборотних коштів
- +/- зміна дебіторської заборгованості
- +/- зміна кредиторської заборгованості
- = чистий грошовий потік за операційною діяльністю

За інвестиційною діяльністю сума чистого грошового потоку обчислюється як різниця між сумами реалізації окремих видів необоротних активів та їх придбання в звітному періоді. Розрахунок можна представити наступним чином:

- + обсяг реалізації вибулих основних засобів
- + обсяг реалізації вибулих нематеріальних активів
- + обсяг реалізації фінансових вкладень (акцій, облігацій)
- + обсяг надійшлих відсотків за виданими позиками
- + обсяг отриманих дивідендів та відсотків за фінансовими вкладеннями
- +/- зміна суми боргу за виданими позиками
- обсяг придбаних основних коштів
- обсяг придбаних нематеріальних активів
- обсяг придбаних фінансових вкладень (акцій, облігацій)
- збільшення незавершеного капітального будівництва
- = чистий грошовий потік за інвестиційною діяльністю.

Рис. 1. 2. Поділ грошових потоків за видами діяльності

Для фінансової діяльності сума чистого грошового потоку обчислюється як різниця між загальною сумою залучених з зовнішніх джерел фінансів та загальною сумою виплачених відсотків за позиками та кредитами, дивідендами по власних акціях, а також погашенням раніше отриманих кредитів та позик. Розрахунок чистого грошового потоку за фінансовою діяльністю проводиться за таким алгоритмом:

- + обсяг додатково залученого акціонерного (пайового) капіталу
- +/- зміна заборгованості за довгостроковими кредитами та позиками
- +/- зміна заборгованості за короткостроковими кредитами та позиками
- + обсяг коштів, що надійшли у вигляді безвідплатного цільового фінансування підприємства
- + обсяг коштів від повторної реалізації викуплених власних акцій
- обсяг коштів, витрачених на викуп власних акцій підприємства
- обсяг виплачених відсотків за довгостроковими кредитами та позиками
- обсяг виплачених відсотків за короткостроковими кредитами та позиками
- обсяг дивідендів, виплачених акціонерам (учасникам) підприємства

= чистий грошовий потік за фінансовою діяльністю

Загальний чистий грошовий потік підприємства розраховується як агрегат чистих грошових потоків з усіх основних сфер діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Хоча деякі практики вважають цей метод складним і неефективним з точки зору практичності, він все ж має свої переваги і широко застосовується для оцінки рентабельності проектів і складання прогнозів, а також при консолідації звітів (особливо прямий метод, який вимагає значних ресурсів для збору даних з кожного підприємства в групі консолідації). На думку автора, для глибокого аналізу діяльності суб'єкта господарювання необхідно враховувати валові грошові потоки, які непрямий метод не надає.

Основна перевага використання «потокового методу» полягає в необхідності розглядати грошові потоки у контексті виробничих, транспортних, постачальних, збутових та інших господарських ланок підприємства. Господарські процеси відображаються як потоки товарів та фінансових ресурсів, а також типові комерційні операції. У поточкові схеми можуть бути включені канали передачі інформації, документообіг компанії та управлінські рішення. Розбиття процесів, що відбуваються на підприємстві, на окремі, але взаємопов'язані потоки, спрощує процес їх управління.

Темпи стратегічного розвитку та фінансова стабільність будь-якої компанії значною мірою залежать від збалансованості різних видів грошових потоків у плані часу та обсягів. Ефективне формування грошових потоків сприяє згладжуванню ритму виробничого процесу. Будь-яке порушення платіжної дисципліни негативно впливає на процес формування запасів сировини та матеріалів, продуктивність праці, реалізацію продукції та позицію компанії на ринку. Навіть для успішно працюючих підприємств, які генерують достатній прибуток, може виникнути проблема неплатоспроможності через незбалансованість різних видів грошових потоків. Водночас, добре організовані грошові потоки, забезпечуючи стабільність виробничого процесу, сприяють зростанню обсягу виробництва та реалізації продукції.

Управління грошовими потоками є ключовим фактором у забезпеченні прискорення обороту капіталу компанії. Це досягається шляхом скорочення тривалості операційного циклу, ефективного управління грошовими потоками та зниження потреби у капіталі, який фінансує господарську діяльність. Рациональне використання

власних фінансових ресурсів дозволяє зменшити залежність темпів розвитку компанії від позичених джерел фінансування.

Управління грошовими потоками має особливе значення з точки зору управління оборотним капіталом, оцінки короткострокової потреби у фінансах, оптимізації та управління витратами, а також у плануванні капіталовкладень, визначенні часових параметрів капітальних витрат і джерел їх фінансування.

Управління грошовими потоками на підприємстві здійснюється в рамках загальної фінансової політики, яка спрямована на створення ефективної системи управління фінансами для досягнення стратегічних і тактичних цілей діяльності підприємства. Стратегічні і тактичні аспекти фінансової політики взаємопов'язані: правильно обрана стратегія створює умови для вирішення тактичних завдань. Фінансова тактика охоплює низку конкретних заходів і методів реалізації обраної фінансової стратегії, підпорядкована стратегії, але одночасно адаптує окремі напрями використання і накопичення фінансових ресурсів на короткострокові періоди, і спрямована на реалізацію стратегічних цілей компанії з мінімальними витратами часу і ресурсів в поточному періоді.

Управління грошовими потоками варіюється залежно від галузевих особливостей, рівня та методів організації фінансів на підприємстві, підпорядковане фінансовій політиці та інтегроване у фінансову тактику.

Роль управління грошовими потоками в системі фінансового управління на підприємстві важко переоцінити, адже від якості та ефективності цього процесу залежить не лише стабільність компанії на даний момент, але й її потенціал для подальшого розвитку і досягнення фінансового успіху в довгостроковій перспективі. Специфічна роль і тісний взаємозв'язок з іншими секторами фінансового менеджменту дозволяють виділити управління грошовими потоками на підприємстві як самостійну систему.

Головна мета системи управління грошовими потоками – це забезпечення реалізації як короткострокових, так і довгострокових планів компанії, зберігаючи при цьому її платоспроможність та фінансову стабільність. Це досягається за рахунок раціонального використання наявних фінансових ресурсів та джерел фінансування, а також через мінімізацію витрат на фінансування господарської діяльності.

У даній системі об'єктом управління є грошові потоки підприємства, пов'язані з виконанням різних господарських та фінансових операцій. Суб'єктом управління

виступає фінансова служба, розмір і склад якої варіюється в залежності від розміру компанії, структури, обсягу операцій, напрямків діяльності та інших факторів.

Фінансова діяльність на підприємствах у сфері управління грошовим обігом включає кілька ключових аспектів:

- планування грошових коштів та фінансових ресурсів, що охоплює організацію моніторингу за реалізацією планів, пошук додаткових можливостей для підвищення прибутковості та прискорення оборотності активів під час господарської діяльності;
- розрахунки та виплати зобов'язань перед постачальниками, бюджетом, банками та співробітниками;
- поточна оперативна діяльність, спрямована на забезпечення підприємства необхідними грошовими ресурсами для його безперебійної роботи.

У системі управління грошовими потоками основними елементами є методи і інструменти, нормативно-правова база, інформаційне та програмне забезпечення:

- серед методів, які безпосередньо впливають на організацію, динаміку та структуру грошових потоків підприємства, можна відзначити взаємодії з засновниками (акціонерами), постачальниками та покупцями, державними органами, кредитування, фінансування, інвестування, оподаткування та інші;
- інструменти включають акції, облігації, дивіденди, депозити, кредити, позики та інші фінансові інструменти, вибір яких залежить від специфіки організації фінансів на підприємстві;
- серед специфічних прийомів варто виділити складання платіжного календаря та касового плану, використання різних платіжних інструментів для розрахунків з контрагентами, овердрафт;
- нормативно-правове забезпечення охоплює систему державних законодавчо-нормативних актів, закріплених норм і стандартів, статуту підприємства, внутрішніх наказів та розпоряджень, договірну базу;
- в сучасних умовах важливою умовою успіху є вчасне отримання інформації та ефективне реагування на неї, тому вагомим елементом управління грошовими потоками є внутрішня та зовнішня інформація;
- використання спеціалізованих управлінських та облікових програмних рішень надає фінансовому менеджеру необхідну облікову і часто аналітичну інформацію. Однак, вибір таких програмних засобів вимагає відповідального

підходу. Важливо обирати програмне забезпечення, яке найкраще відповідає критеріям точності, надійності та прозорості інформації, гнучкості у конфігурації під конкретні потреби бізнесу, а також відповідає вимогам діючого законодавства.

Система управління грошовими потоками на підприємстві представляє собою комплекс заходів, методів та інструментів, що використовує фінансова служба компанії для цілеспрямованого та неперервного впливу на рух грошових коштів з метою досягнення поставлених цілей.

Для виконання цілей управління грошовими потоками на підприємстві реалізуються наступні оперативні завдання, які сприяють втіленню стратегічних та тактичних аспектів фінансової політики:

- організація розрахунків із контрагентами, бюджетом, персоналом;
- забезпечення фінансування поточних потреб компанії у повному обсязі;
- пошук джерел фінансування інвестиційних програм;
- мінімізація витрат, пов'язаних із фінансуванням та кредитуванням господарської діяльності;
- прискорення грошового обороту;
- забезпечення своєчасного надходження виручки від продажу продукції;
- контроль за своєчасністю виконання договірних зобов'язань;
- скорочення часу перебування грошових коштів в дорозі;
- ліквідація касових розривів у часі;
- інвестування тимчасово вільних грошових коштів;
- прискорення документообігу;
- складання платіжного календаря та касового плану;
- облік та аналіз грошових потоків;
- вибір способів і форм розрахунків з покупцями та постачальниками;
- пред'явлення векселів до погашення або їх продаж, своєчасне надання документів в банк для відкриття акредитивів;
- інші завдання, які визначаються особливостями життєвого циклу та діяльності конкретного підприємства.

Ефективне управління грошовими потоками значно підсилює фінансову та виробничу гнучкість компанії, оскільки сприяє:

- вдосконаленню оперативного управління, особливо з точки зору врівноваження надходжень та витрат грошових коштів;
- розширенню обсягів продажів та оптимізації витрат, завдяки підвищеним можливостям для маневрування ресурсами компанії;
- збільшенню ефективності управління фінансовими зобов'язаннями та зниженню витрат на їх обслуговування, покращенню умов діалогу з кредиторами та постачальниками;
- створенню міцної основи для оцінювання продуктивності роботи кожного відділу організації та загального фінансового здоров'я компанії;
- підвищенню здатності компанії до своєчасного задоволення своїх короткострокових зобов'язань.

Синхронізація надходжень та виплат грошових коштів за обсягом та в часі дозволяє знизити реальну потребу компанії в поточному та резервному залишках грошових активів, які використовуються для основної діяльності, а також у резерві інвестиційних ресурсів, які формуються під час реального інвестування.

Фактори, які впливають на формування грошових потоків, можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належать: кон'юнктура товарного та фінансового ринків, система оподаткування підприємств, практика кредитування постачальників та покупців продукції, наявна система розрахункових операцій в діловій практиці, доступність зовнішніх джерел фінансування.

Серед внутрішніх факторів важливі стадія життєвого циклу підприємства, тривалість операційного циклу, сезонність у виробництві та реалізації продукції, амортизаційна політика, нагальність реалізації інвестиційних ініціатив, ключові особистісні характеристики та високий рівень професійної компетенції управлінської команди підприємства.

Створення системи управління грошовими потоками на підприємстві базується на таких основних принципах:

- інформативній надійності та прозорості;
- плануванні та контролі;
- платоспроможності й ліквідності;
- раціональності й ефективності.

Базою управління є наявність актуальної та достовірної облікової інформації, яка базується на бухгалтерському та управлінському обліку. Дані, що формуються, є

різноманітними: рух коштів на рахунках та в касі підприємства, дебіторська та кредиторська заборгованість, плани податкових платежів, графіки видачі та повернення кредитів, виплати відсотків, плани майбутніх закупівель, що вимагають авансової оплати, та багато іншого. Інформація приходить з різних джерел. Її накопичення та систематизація мають бути відлагоджені з особливою уважністю, адже запізнення чи помилки у представленні інформації можуть спричинити серйозні наслідки для всієї компанії. Кожне підприємство самостійно формулює формат подачі, періодичність збору інформації, схему документообігу.

Виконання завдань управління грошовими потоками вимагає забезпечення їх збалансованості за видами, обсягами, часовими інтервалами та іншими важливими характеристиками. Вирішити це завдання дозволяє планування господарської діяльності в цілому та руху грошових потоків зокрема. Але цього недостатньо, також потрібно постійно контролювати виконання планів, адже будь-яке відхилення вимагає коригування та пошуку причин, які спричинили невиконання плану. Оскільки кожне підприємство працює в умовах невизначеності та схильне до впливу зовнішнього середовища, наявність гнучкої системи планування та контролю дозволяє істотно зменшити підприємницькі ризики та підвищити конкурентні переваги підприємства.

Грошові потоки підприємства характеризуються нерівномірністю надходження та витрат у різні часові періоди, що призводить до утворення великих обсягів залишків грошових коштів у певні періоди. Тимчасово невикористані залишки грошових коштів до моменту їх використання в господарській діяльності фактично є непродуктивними та втрачають свою вартість з часом.

Ефективність управління грошовими потоками проявляється в двох аспектах:

- у скороченні витрат на фінансування поточних потреб підприємства через зростання оборотності грошових активів і дебіторської заборгованості та порушення раціональної структури грошових потоків;
- у забезпеченні ефективного використання тимчасово невикористаних грошових коштів шляхом реалізації фінансових інвестицій підприємством.

Забезпечення ліквідності в управлінні грошовими коштами означає підтримку необхідної платоспроможності підприємства в поточному періоді, уникаючи дефіциту грошових коштів. Реалізація цього принципу досягається шляхом балансування позитивних та негативних грошових потоків у кожному часовому інтервалі.

Процес управління грошовими потоками компанії має кілька важливих етапів, які взаємопов'язані та циклічно повторюються:

- 1) реєстрація грошових потоків;
- 2) аналіз та оцінка грошових потоків компанії;
- 3) оптимізація грошових потоків підприємства через їх приведення до обраних критерійних основ;
- 4) планування грошових потоків за різними видами діяльності підприємства;
- 5) забезпечення ефективного контролю за грошовими потоками компанії.

На першому етапі здійснюється координація функцій та завдань відділів бухгалтерського обліку, фінансового та операційного менеджменту компанії. Основна мета полягає в організації обліку та формуванні відповідної звітності, яка надає менеджерам необхідну інформацію для всебічного аналізу, планування та контролю.

Аналіз грошових потоків за минулий період спрямований на виявлення рівня достатності величини потоків грошових коштів, їх ефективності, а також збалансованості позитивних та негативних потоків за обсягом та часом. Аналіз проводиться по підприємству в цілому, за різними видами діяльності, а також по окремих структурних підрозділах. Висновки з аналізу застосовуються з метою виявлення потенціалу для поліпшення управління грошовими потоками та їх ефективного планування.

Планування грошових потоків має прогностичний характер через невизначеність деяких початкових припущень, тому воно здійснюється у формі багатоваріантних планових розрахунків, які формують збалансований бюджет компанії.

Контроль грошових потоків зосереджений на виконанні планових завдань, рівномірності формування потоків грошових коштів, ліквідності та ефективності. У разі відхилень від планових показників необхідно виявити їх причини, оцінити їх з точки зору об'єктивності та врахувати при формуванні плану на наступний період.

1.3. Інформаційного забезпечення обліку й аналізу грошових потоків підприємства

Якісна інформація стає ключовим ресурсом та інструментом для вирішення конфліктів, які посилюються у різних сферах суспільного життя, особливо в умовах

фінансової нестабільності та швидких змін у соціально-економічному середовищі. Важливість якісної інформації зростає у контексті економічних відносин, де нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності компаній відіграє ключову роль. Актуальним залишається питання регулювання у сфері обліку та звітності грошових потоків, зокрема, об'єктивна та чітка організація бухгалтерського обліку та звітності є необхідною умовою для ефективного управління. Тому важливо створити якісну бухгалтерську та аналітичну інформацію про грошові кошти та їх еквіваленти, враховуючи МСФЗ та зміни в нормативно-правовій базі бухгалтерського обліку та звітності.

Законність операцій з грошовими потоками регламентується діючим законодавством України та базується на нормативних документах. Ми вважаємо, що рівні нормативного регулювання фінансового обліку грошових потоків можна представити у формі ієрархічної таблиці з чотирма рівнями. На першому рівні знаходяться міжнародні нормативно-правові акти, зокрема МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», що визначає вимоги до надання інформації про минулі зміни грошових коштів та їх еквівалентів через звіт про рух грошових коштів, відокремлюючи грошові потоки за типами діяльності [52].

МСФЗ 21 «Вплив змін валютних курсів» і МСФЗ 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» відіграють роль у регулюванні операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами. Відповідно до МСФЗ 29, монетарні статті не підлягають переоцінці, оскільки вони вже відображені у грошових одиницях станом на кінець звітного періоду. МСФЗ 21 визначає процедуру обліку отримання фіксованої кількості одиниць певної валюти. Відповідно до цього стандарту, на кінець звітного періоду проводиться перерахунок монетарних статей, виражених в іноземній валюті. Курсові різниці, що виникають у процесі обігу грошових активів або при перерахунку монетарних статей згідно з актуальним курсом (який відрізняється від курсу на момент первісного визнання або у попередньому звітному періоді), відображаються у прибутках чи збитках за період, в якому вони виникли.

І рівень – Міжнародні нормативно-правові акти						
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів»		Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»		Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»		
ІІ рівень – Національні нормативно-правові документи						
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	Закон України «Про банки та банківську діяльність»	Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Податковий кодекс	Закон України «Про платіжні послуги»	Закон України «Про Національний банк України»	Господарський Кодекс
ІІІ рівень – Підзаконні-нормативно правові акти						
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції»		
ІV рівень – Інструкції, положення державного рівня						
Положення про ведення касових операцій у національній валюті в України	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій		Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, коштів і документів та розрахунків		

Рис. 1.3. Регулятивний фреймворк інформаційної підтримки операцій з грошовими потоками

Другий рівень нормативного регулювання обліку в Україні становлять Національні нормативно-правові акти, поділені на чотири підрівні. Ключовим актом у цій сфері є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який здійснює уніфікацію обліку активів, зобов'язань, господарських операцій та надає користувачам надійну інформацію про майновий стан підприємств, їх доходи та витрати. Цей закон закріплює єдині правові та методологічні засади бухгалтерського обліку в країні, включаючи методологічні основи збору, реєстрації та узагальнення

інформації через постійне та безперервне документування всіх господарських операцій [27].

Закон України «Про банки і банківську діяльність» встановлює «правові рамки для стабільного росту та роботи банків в Україні, сприяє створенню конкурентоспроможного середовища на фінансовому ринку, захищає права вкладників і клієнтів банків, та стимулює економічний розвиток України та підтримку внутрішнього виробника» [29].

Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» окреслює «правові основи для використання реєстраторів розрахункових операцій у торгівлі, громадському харчуванні та сфері послуг. Він поширюється на всіх учасників економічної діяльності та їх представників, які проводять розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі» [28].

Закон України «Про Національний банк України» встановлює, що Національний банк є центральним банком країни, особливим органом державного управління. Його юридичний статус, цілі, функції, повноваження і принципи організації визначені Конституцією України, цим Законом та іншими законами України.

Податковий кодекс України формує відносини у сфері сплати податків і зборів. «Він встановлює вичерпний перелік податків і зборів, які стягуються в Україні, визначає порядок їх адміністрування, права та обов'язки платників податків, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їхніх посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства» [69].

Господарський кодекс України встановлює «фундаментальні принципи ведення бізнесу в Україні та регулює відносини в господарській сфері, що виникають у ході організації та проведення бізнес-активностей серед суб'єктів господарювання та між ними та іншими учасниками господарських відносин» [18].

На третьому рівні нормативного регулювання знаходяться підзаконні нормативно-правові акти, серед яких Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» встановлює «критерії та формати звітності про рух грошових коштів, а також основні вимоги до розкриття інформації про них».

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції» описує «методику корекції опублікованої фінансової звітності для відображення впливу інфляції, а також вимоги до розкриття інформації про інфляцію у примітках до щорічної фінансової звітності».

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» визначає «принципи обліку операцій у іноземній валюті та перетворення фінансових показників зарубіжних підрозділів у національну валюту України для фінансового обліку».

Четвертий рівень нормативного регулювання представлений «Інструкцією про використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій для підприємств і організацій», яка «визначає функції та методику ведення рахунків бухгалтерського обліку з використанням подвійного запису для збирання даних про стан і рух активів, капіталу, зобов'язань та господарську діяльність підприємств, організацій і інших юридичних осіб (за винятком банків, бюджетних установ і підприємств, що ведуть фінансову звітність за міжнародними стандартами) незалежно від форм власності, правових форм і видів діяльності, а також окремо виокремлених структурних підрозділів» **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**.

Положення про проведення касових операцій у національній валюті в Україні, розроблене відповідно до закону України «Про Національний банк України», «встановлює правила проведення касових операцій у національній валюті для юридичних осіб (крім банків), їх структурних підрозділів незалежно від правової форми і форми власності (далі – підприємства), органів державної влади і місцевого самоврядування у процесі їхньої діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів або іншої господарської діяльності (далі – установи), фізичних осіб-підприємців та інших господарюючих суб'єктів, а також фізичних осіб» [29].

Ключовим завданням у регулюванні обліку грошових коштів та їхніх потоків є брак нормативних положень, що керують цими процесами. Це призводить до спотворення інформації про грошові кошти у національній валюті. Сучасна Україна має багато нормативних актів, що визначають правила обліку грошових коштів та грошових потоків. Однак для оптимізації бухгалтерського обліку потрібно узгодити українське законодавство з вимогами МСФЗ. Належна організація обліку та звітності про рух грошових коштів є критичною для ефективного управління. Державне

регулювання грошових відносин базується на точному обліку грошових потоків господарюючих суб'єктів і виступає як інструмент протидії фінансовим зловживанням та правопорушенням.

Висновки до розділу 1

1. Грошовий потік підприємства включає у себе всі фінансові транзакції, що відбуваються в процесі його діяльності. Це означає, що він враховує як прямі надходження від продажу товарів чи послуг, так і витрати, пов'язані з виробництвом, заробітною платою, управлінськими витратами та іншими фінансовими зобов'язаннями. Також до грошового потоку входять інвестиційні та фінансові операції, що впливають на загальний обіг коштів у підприємстві.

2. Ключовим аспектом ефективного управління грошовими потоками є забезпечення балансу між доходами та витратами, що включає оптимізацію оборотного капіталу, ефективне використання ресурсів, зменшення витрат та підвищення прибутковості. Це сприяє стабільності фінансового стану підприємства, підтримці гармонійної роботи в умовах ринкових коливань, підвищенню інвестиційної привабливості та зміцненню позицій на ринку.

3. Законодавче регулювання грошових потоків в Україні охоплює декілька рівнів: національне законодавство, яке встановлює загальні правила і норми; галузеві стандарти, що регулюють специфіку фінансових операцій у певних секторах економіки; корпоративні політики та процедури, які розробляються кожним підприємством індивідуально; міжнародні фінансові стандарти та нормативи, які впливають на транскордонні фінансові операції та інвестиції. Все це створює комплексну систему, що сприяє прозорості, законності та ефективності фінансових процесів у країні.

РОЗДІЛ 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організація бухгалтерського обліку та документальне відображення руху грошових коштів підприємства

Суб'єкти господарювання використовують фінансові ресурси для різноманітних цілей, незалежно від сфери своєї діяльності. Ці потреби можуть включати фінансування операційної діяльності, погашення заборгованостей, забезпечення прибутку для інвесторів та інші аспекти.

У сфері бухгалтерського обліку, в тому числі в питаннях, що стосуються обліку грошових коштів і грошових потоків, важливо проводити аналіз, враховуючи економічні, юридичні аспекти та взаємодію з внутрішнім та зовнішнім середовищем.

Управління фінансовими коштами підприємства, зокрема в ПП «АВС-АГРО», охоплює наступні складові:

- організація обліку, яка передбачає регулярну підготовку звітності про надходження грошей, їх використання та залишки на рахунках і в касі;
- моніторинг забезпечення необхідних сум коштів для різних потреб, включаючи поточні операції, погашення поточних боргів та непередбачені витрати;
- запобігання накопиченню надлишкових тимчасово вільних коштів і їх інвестування для отримання доходу;
- розробка бюджету грошових коштів, що включає прогноз грошових потоків, базуючись на плануванні майбутніх готівкових надходжень та виплат.

Хоча більшість українських підприємств ефективно впроваджують базові аспекти управління грошовими потоками, передбачення та контроль над вхідними і вихідними грошовими потоками ще не знайшли широкого застосування. На наш погляд, планування грошових потоків може стати ключем до підвищення ефективності управління фінансами на вітчизняних підприємствах та загальної ефективності їхньої господарської діяльності.

Система бухгалтерського обліку має не лише забезпечувати керівництво підприємства важливою інформацією про фінансовий стан, але й відповідати на всі запитання, які виникають в економічному та правовому контекстах.

Основою фінансових операцій будь-якого підприємства є грошові кошти, які є необхідними для забезпечення усіх видів його діяльності. Згідно з НП(С)БО 1, до грошових коштів відносять готівку, кошти на банківських рахунках та депозити до запитання [58]. Наявність грошових коштів та їх регулярне надходження є обов'язковими умовами для початку та підтримання господарської діяльності в ринкових умовах. Грошові кошти необхідні для здійснення поточних операцій. Позаяк між вхідними грошовими потоками та вихідними грошовими потоками існує тимчасовий розрив, підприємству важливо мати вільні кошти на банківських рахунках. Крім того, через невизначеність діяльності підприємств, вони також важливі для здійснення непередбачуваних платежів.

Грошові кошти відіграють ключову роль як найбільш ліквідні активи в бізнес-процесах підприємства, зокрема на ПП «АВС-АГРО». Вони є необхідними на всіх стадіях облікового циклу, від закупівлі ресурсів до продажу продукції та отримання доходу. Основними цілями управління грошовими коштами на підприємстві є:

1. Ретельний контроль за дотриманням правил зберігання, своєчасним надходженням і використанням грошей, що надійшли в банківські установи відповідно до цільового призначення.
2. Акуратне документальне оформлення і відображення у бухгалтерському обліку усіх операцій з рухом грошових коштів.
3. Регулярне проведення інвентаризації грошових коштів та документування результатів цієї інвентаризації в бухгалтерському обліку [82, с. 137].

На ПП «АВС-АГРО» грошові кошти можуть зберігатися у формі готівки в касі підприємства або на банківських рахунках. Готівка необхідна для здійснення різноманітних платежів, включаючи виплату заробітної плати. Касир, який несе повну матеріальну відповідальність, відповідає за зберігання готівки та проведення касових операцій.

Касові операції на підприємстві проводяться у відповідності до інструкцій Національного банку України, які визначають єдиний порядок ведення касових операцій для всіх підприємств, установ та організацій, забезпечуючи дотримання касової дисципліни і поліпшення обліку.

Надходження грошей до каси ПП «АВС-АГРО» здійснюється переважно з поточних банківських рахунків для здійснення розрахунків за сировину та матеріали,

виплати зарплати, покриття витрат на відрядження та інші господарські, адміністративні та операційні потреби.

Для належного ведення касових операцій на підприємствах встановлені наступні критерії:

1. Своєчасний запис усіх касових операцій в касовій книзі, з обов'язковим щоденним підведенням підсумків. Важливою частиною процедури є передача касиром касових документів до бухгалтерії з відповідною розпискою.

2. Випуск бухгалтерією ордерів на кожну касову операцію, як для прибутку, так і для витрат. Забезпечення послідовності в нумерації та реєстрації цих документів перед їх наданням касиру.

3. Обов'язкове погашення касиром касових документів спеціальним штампом, щоб уникнути повторного використання документів або інших зловживань.

4. Визначення персоналу, який має право підписувати касові документи, та забезпечення наявності у касира зразків їхніх підписів. Важливим є невиконання касових операцій на непідписаних документах.

Керівництво касовими операціями на підприємствах відбувається відповідно до положень, визначених законом України «Про платіжні послуги» [28]. Цей закон застосовується до юридичних осіб, за винятком банківських установ та підприємств поштового зв'язку, і охоплює їх відокремлені підрозділи, представництва іноземних організацій та фірми, що ведуть підприємницьку діяльність, а також зареєстрованих фізичних осіб-підприємців, які проводять готівкові операції в національній валюті. Ці вимоги є обов'язковими для виконання всіма зазначеними суб'єктами господарювання.

Підприємства та індивідуальні підприємці, які володіють поточними рахунками в банках, утримують свої фінансові ресурси на цих рахунках згідно з умовами договору і провадять свої платіжні зобов'язання як у безготівковій, так і в готівковій формі, відповідно до правил, установлених нормативними актами Національного банку України.

Підприємства виконують готівкові розрахунки між собою, з підприємцями та фізичними особами, як за допомогою коштів, отриманих з кас банків, так і з використанням готівкової виручки. Ці розрахунки проводяться через каси підприємств з обов'язковим веденням касової книги. Додатково, готівкові розрахунки між підприємствами (підприємцями) та фізичними особами здійснюються через банківські

установи відповідно до вимог Інструкції з організації емісійно-касової роботи в банках України.

Готівкові розрахунки між підприємствами та фізичними особами проводяться за допомогою прибуткових та видаткових касових ордерів, касових чеків, розрахункових квитанцій, квитків на проїзд та інших документів, що підтверджують факт продажу (повернення) товарів, надання послуг чи отримання (повернення) коштів. Також використовуються рахунки-фактури, контракти, угоди, акти закупівлі товарів тощо (дивитись таблицю 2.1).

У використаному для надходження коштів прибутковому ордері вказується причина його виписки, а в розділі «Додатки» перераховуються всі супроводжувальні документи. На цих документах обов'язково ставиться печатка або робиться напис «Оплачено» з вказівкою дати платежу (день, місяць, рік). Ці відомості наведено у таблиці 2.2.

Видатковий ордер містить інформацію про документи, які слугують обґрунтуванням для його виписки. У розділі «Додаток» цього ордера детально перераховуються усі додаткові документи, що супроводжують його. Відповідна інформація та деталі викладені у таблиці 2.3.

Підприємства у сферах торгівлі, громадського харчування та послуг проводять готівкові розрахунки використовуючи реєстратори розрахункових операцій (РРО), відповідно до українського законодавства, зокрема, Закону від 01 липня 1995 року № 265/95-ВР. Даний закон регламентує застосування РРО у вказаних сферах. Певні види діяльності в цих сферах можуть здійснювати розрахункові операції без РРО, використовуючи розрахункові книжки та книги обліку, згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 1336 від 23.08.2000, яка містить зміни та доповнення.

Також, розрахунки готівкою між фізичними особами та підприємствами за придбані товари або послуги можуть виконуватися через банківські установи. Цей процес регулюється Інструкцією з організації емісійно-касової роботи в банківських установах. У такому випадку, розрахунки проводяться безпосередньо через банківські рахунки, без включення готівкових коштів до каси підприємства, та не відображаються у касовій книзі. Фізичні особи вносять готівку на внутрішні рахунки банку, після чого банк перераховує ці кошти на рахунок підприємства. Для фізичних осіб такі транзакції вважаються готівковими, а для підприємств – безготівковими.

Таблиця 2.1

Документальне оформлення руху грошових коштів

Форма документа	Первинні документи	Призначення документа
КО-1	Прибутковий касовий ордер (ПКО)	Оформлення надходження готівки у касу
КО-2	Видатковий касовий ордер(ВКО)	Реєструють видачу готівки з каси
КО-3	Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів	Використовують для бухгалтерського реєстрування ПКО, ВКО чи альтернативних документів
КО-4	Касова книга	Для касового обліку операцій з готівкою
КО-5	Книга обліку прийнятих і виданих касиром грошей	Для відслідковування касових операцій
-	Грошовий чек	Для зняття готівки з рахунку у банку
-	Оголошення про внесок готівки	Для депозиту готівки на банківський рахунок
-	Супровідна відомість до сумки з грошовою виручкою	Застосовують при передачі готівки інкасатору
ФКЧ-1	Фіскальний касовий чек па товари (послуги)	Розрахунковий документ, випущений реєстратором розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг)
ФКЧ-2	Фіскальний касовий чек видачі коштів	Розрахунковий документ, випущений реєстратором розрахункових операцій під час розрахунків з поверненням коштів покупцю за повернення товару, заставу цінностей, виплату виграшів у державні лотереї чи інші ситуації
РК-1	Розрахункова квитанція	Використовують для реєстрації розрахунків за товари та послуги або для видачі коштів покупцю у разі повернення товару, застави цінностей та інших ситуацій
П-53	Платіжна відомість	Видача готівки з каси кільком особам Розрахунок виплат за заробітну плату та її видача з каси
П-49	Розрахунково-платіжна відомість	Визначення суми виплат згідно із заробітною платою та їх видача через касу
	Платіжне доручення	Письмове звернення до обслуговуючого банку з проханням перерахувати визначену суму з поточного рахунку на рахунок постачальника
	Гарантійне доручення	Використовують для переказу коштів одержувачу, який не має рахунку у банку або коли прямі розрахунки з ним неможливі, наприклад, через послуги "Укрпошти"
	Платіжна вимога-доручення	Виставляється постачальником і надсилається разом з розрахунковими та вантажними документами у банк платника (або безпосередньо платнику) із вимогою до сплати
	Банківська платіжна картка (БПК)	Пластикова ідентифікаційна картка, що дозволяє одержувачу здійснювати платежі за товари, послуги і отримувати готівку
	Виписка банку	Видається банком підприємству, документ відображає транзакції на поточному рахунку підприємства

Таблиця 2.2

Документи, що служать підставою для оформлення прибуткових касових ордерів

№ з/п	Господарська операція	Підстава
1	Отримання коштів від торгівлі	-
2	Зняття грошових засобів з банку для заробітної плати, господарських потреб, відряджень та інших витрат	Корінець чека з чекової книжки
3	Повернення невикористаних авансових сум	Авансовий звіт
4	Ліквідація недостач за результатами інвентаризації	Акт результатів інвентаризації та виписка з протоколу зборів комісії
5	Сплата клієнтом за продану продукцію	Накладна, акт, рахунок
6	Вкладення готівки до статутного капіталу підприємства	Статут або протокол зборів засновників
7	Зарахування надлишку коштів після проведення інвентаризації каси	Акт результатів інвентаризації та виписка з протоколу зборів, комісії

Таблиця 2.3

Документи, що служать підставою для оформлення видаткових касових ордерів

№ з/п	Господарська операція	Підстава
	Здавання готівкової виручки до банку:	
1	Здійснення власноручної інкасації коштів	Об'ява на внесок готівкою Супровідна відомість
2	Видача коштів під звіт для покриття господарських витрат	Наказ керівника підприємства
3	Надання коштів під звіт для забезпечення відряджень	Наказ керівника підприємства
4	Виплата заробітної плати, допомоги та матеріальної підтримки співробітникам	Платіжна (розрахунково-платіжна) відомість

Облік готівкових коштів у касі підприємства включає реєстрацію всіх фактичних надходжень готівки з використанням прибуткового касового ордеру та фіксацією у касовій книзі в день отримання готівки. У сферах торгівлі, громадського харчування, послуг, де застосовуються РРО або розрахункові книжки (РК), оприбуткування включає облік готівки через ці пристрої, складання звітів в книзі обліку розрахункових операцій (КОРО) та оформлення прибуткового касового ордеру із записом у касовій книзі в день надходження коштів. Відділення підприємств, які працюють у цих сферах із застосуванням РРО або РК, також зобов'язані вести касову книгу та оприбутковувати готівку у своїх касах.

Готівкові кошти, отримані підприємством, застосовуються для покриття поточних витрат та сплати податків та зборів. Підприємства з податковим боргом зобов'язані здійснювати виплати, пов'язані з оплатою праці, тільки через банківські установи. Підзвітні особи повинні звітувати про використання коштів, виділених на відрядження або під звіт, та повертати невикористані кошти в установлені терміни.

Фізичні особи, які діють від імені юридичних осіб та отримують готівку через корпоративні картки для вирішення виробничих питань або відряджень, діють у рамках Положення про електронні платіжні засоби, затвердженого Національним банком України.

Для проведення касових операцій на підприємстві створюється спеціалізоване приміщення — каса, обладнане необхідним сейфом. Касове приміщення має бути відокремлене, із замиканням дверей під час роботи. Доступ до каси обмежений для осіб, не залучених до касових операцій.

Дублікати ключів зберігаються у керівника підприємства в опечатаних пакетах або скриньках. Керівник відповідає за безпечне зберігання та транспортування грошей, а також за обладнання каси.

Касир, який відповідає за касу, здійснює операції з приймання та видачі готівки і цінних паперів. З касиром укладається договір про повну матеріальну відповідальність. Для забезпечення ефективності роботи касира встановлюється графік роботи, затверджений керівником.

Крім готівки, у касі можуть зберігатися цінні папери, грошові документи, бланки суворої звітності. У разі несподіваної відсутності касира, цінності перераховуються іншим касиром у присутності керівника чи головного бухгалтера або комісії, призначеної керівником, про що складається акт.

Для видачі готівки з каси розробляються робочі інструкції. Готівка видається та приймається тільки в день оформлення касових ордерів. Касир підписує всі прибуткові та видаткові ордери, а також погашає відповідні документи відповідним штампом або написом, вказуючи дату.

Оплату праці та інші виплати касир проводить за платіжними відомостями без виділення окремого видаткового касового ордера на кожного одержувача.

Касові операції на підприємстві передбачають створення спеціальної каси, оснащеної сейфом, у відокремленому приміщенні з обмеженим доступом. Ключі від каси зберігаються керівником підприємства у запечатаних пакетах або скриньках.

Керівник забезпечує належне обладнання каси та безпеку грошей. Касир, як матеріально відповідальна особа, виконує операції з приймання та видачі грошей та документів. Для цього з ним складатися договір про повну матеріальну відповідальність.

Касир має дотримуватися встановленого графіка роботи. Крім готівки, у касі можна зберігати цінні папери, документи та бланки суворої звітності. В разі раптової відсутності касира, перерахування грошей виконує інший касир під контролем керівника або комісії.

Для забезпечення порядку у видачі грошей з каси розробляються робочі інструкції. Гроші приймаються та видаються лише в день оформлення касових ордерів. Після завершення операцій касир підписує всі прибуткові та видаткові ордери та погашає документи, що до них додаються.

Оплату праці та інші виплати касир здійснює за платіжними відомостями без оформлення окремих видаткових касових ордерів на кожного одержувача.

Здача виручки інкасатору супроводжується оформленням супровідної відомості у трьох примірниках. Один примірник залишається в касі підприємства, інші вручаються інкасатору. Це діє як підтвердження передачі грошей до каси банку.

Касова книга є важливим обліковим реєстром для фіксування усіх касових операцій на підприємстві. У ній відображається весь рух готівки у хронологічному порядку, що забезпечує контроль за фінансовими потоками.

Підприємства, що ведуть операції в іноземній валюті, обліковують їх у окремих касових книгах для кожного виду валюти.

Кожного робочого дня касир підприємства підводить підсумки фінансових операцій, визначає залишок коштів у касі на наступний день та формує звіт касира. Цей звіт, що складається з окремого аркуша касової книги та приєднаних до нього прибуткових і видаткових касових ордерів, подається до бухгалтерії.

Підприємства ведуть рахунки в банках для здійснення різних фінансових операцій у національній валюті, відповідно до умов договору та законодавчих вимог України. Процедура відкриття рахунків у іноземній валюті має схожий порядок і стосується як юридичних, так і фізичних осіб.

Для відкриття рахунків представники підприємств, уповноважені на перший і другий підпис, подають в банк певні документи, включаючи ідентифікаційні документи та повноваження. Банк має право вимагати додаткові документи для

визначення фінансового стану і правомочності представників суб'єкта. У разі відсутності необхідних документів, відкриття рахунку відмовляється. Якщо рахунок у іноземній валюті відкривається в тому ж банку, де вже є рахунок у національній валюті, то повторна ідентифікація не потрібна.

Документальне оформлення операцій із коштами на банківських рахунках вимагає чіткого дотримання правил заповнення відповідних документів. Це стосується документів, які підприємство подає в банк для отримання або здачі готівки, і включає чітке визначення порядку заповнення та подання цих документів.

Формуляри «банківських документів» виробляються відповідно до зразків, що затверджені Національним банком України, шляхом друку або з використанням комп'ютерної техніки, з обов'язковим включенням всіх необхідних реквізитів. Виняток становлять грошові чеки, які виготовляються виключно друкарським методом.

Основні реквізити «банківських документів» включають:

- Дату проведення транзакції;
- Інформацію про платника та одержувача коштів;
- Паспортні дані особи-одержувача або еквівалентний документ;
- Суму грошової операції;
- Підписи платника та одержувача;
- Підписи уповноважених працівників банку;
- Номер рахунку одержувача;
- Назву банку одержувача;
- Інші необхідні деталі, важливі для конкретної операції.

Всі деталі в «банківських документах» заповнюються відповідно до правил, встановлених Інструкцією №103 від 25.09.2018 р. «Про ведення касових операцій банками в Україні».

Важливо відзначити, що документи заповнюються бухгалтером підприємства або іншою уповноваженою особою, а також працівником банку. Бухгалтер може заповнювати формуляри вручну або з використанням технічних засобів, тоді як банківський працівник використовує для цього технічні засоби або автоматизовану банківську систему, якщо клієнт (підприємство) погоджується на такий порядок роботи з банком.

Коригування реквізитів у банківських документах, таких як номери рахунків, назви клієнтів, суми, прізвища, імена та по батькові платників чи одержувачів, є неприпустимим.

Підприємства та підприємці, які мають поточні рахунки в банках, отримують готівку за допомогою чеків, вказуючи детально мету операції, у межах доступних коштів на рахунку. Використання цих коштів здійснюється згідно з цілями, вказаними в чеку, і відповідно до чинного законодавства.

Щоб вчасно отримати необхідну суму готівки в банку, підприємства та підприємці повинні повідомити банк (письмово чи усно) про потрібну суму та вказати на потребу у банкнотах та монетах.

Чеківі книжки можна придбати в банку за плату. Для цього потрібно заповнити та подати до банку заяву на видачу чекової книжки. Після перевірки заяви та отримання відповідних підписів керівництва банку, заява передається до каси банку.

Касир банку перевіряє наявність підписів службових осіб на заяві, реєструє номери чеків у книжці та передає її разом із заявою назад операційному працівнику банку. По завершенні внесення необхідних відомостей та фіксації номерів на чеках, чекова книжка повторно передається до каси банку.

Видача чекової книжки представнику підприємства або підприємцю здійснюється під розписку на заяві після попередньої перевірки підпису одержувача зі зразком підпису на заяві.

Грошові чеки повинні включати підписи уповноважених осіб, згідно із зразками підписів, а також печатку, якщо це передбачено правилами. Застосування факсиміле для заповнення грошових чеків є неприпустимим.

Коли касир банку отримує грошовий чек, він проводить наступні дії:

- Перевіряє підписи банківських службовців, які мають право дозволяти видачу грошей, зіставляючи їх із зразками підписів.
- Зіставляє суму, вказану цифрами на чеку, з сумою, написаною словами.
- Переконається в наявності розписки про отримання грошей на чеку.
- Перевіряє ідентифікаційні дані одержувача, включаючи паспортні дані.
- Викликає одержувача грошей, використовуючи номер контрольної марки з чеку, та запитує про суму, яку він отримує.
- Перевіряє відповідність номеру контрольної марки номеру на чеку та прикріплює контрольну марку до чеку.

– Підготовляє вказану суму грошей, порівнює її із сумою на чеку, відбиває на калькуляторі та видає її одержувачу, підписуючи витратний документ.

Забороняються операції, коли представник підприємства подає чек на отримання грошей без фактичного внесення готівки.

На ПП «АВС-АГРО» документування руху готівки ведеться за допомогою стандартних форм документів. Для безготівкових розрахунків підприємство використовує систему «Клієнт-Банк».

2.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів підприємства

Для ведення обліку грошових ресурсів в бухгалтерському обліку підприємств та організацій передбачені рахунки 3 класу відповідно до Плану рахунків. Ці рахунки використовуються для систематизації інформації про наявність і рух коштів, які можуть бути в національній або іноземній валюті, зберігаються у касах чи на рахунках у банках, а також для обліку електронних грошей, грошових документів, короткострокових фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості.

Операції з іноземною валютою та розрахунки іноземною валютою на цих рахунках обліковуються в гривнях, розраховуючи за курсом Національного банку України. Одночасно фіксуються в валюті, у якій ведуться розрахунки. Курсові різниці за такими операціями відносять на рахунки доходів і затрат.

Для обліку готівкових коштів у касі підприємства в Плані рахунків передбачений синтетичний рахунок 30 «Готівка», який включає субрахунки: 301 «Готівка в національній валюті» та 302 «Готівка в іноземній валюті».

На дебеті рахунку 30 "Готівка" фіксуються вхідні грошові потоки до каси, в той час як на кредиті цього ж рахунку реєструються видачі коштів з каси підприємства. Для підприємств з операційними касами використовуються спеціальні субрахунки для національної та іноземної валюти. Деталі ведення обліку готівкових операцій представлені у таблиці 2.4.

В рамках бухгалтерського обліку на підприємствах, рахунок 31 «Рахунки в банках» використовується для систематизації даних про стан та рух фінансових ресурсів, які розміщені на різних типах банківських рахунків. Цей рахунок забезпечує можливість відстеження коштів, які можуть бути витрачені на поточні потреби підприємства.

Таблиця 2.4

Типова кореспонденція рахунків з бухгалтерського обліку касових операцій

Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
1	2	3	4
Надходження коштів в касу підприємства			
Корінець чеки, прибутковий касовий ордер	Гроші отримані через чек для авансування відрядження працівника.	301, 302	311, 312
Корінець чеки, прибутковий касовий ордер	Грошові кошти, отримані через чек для потреб господарства та виплати відпусток.	301	311
Прибутковий касовий ордер	Залишок коштів, не витрачений підзвітною особою, виділений для господарських потреб, повернуто.	301,302	372
Прибутковий касовий ордер	Аванс, отриманий у рахунок майбутньої поставки товарів (готівкова виручка).	301	681
Прибутковий касовий ордер	Додаткова оплата за поставлені товари, отримана.	301	361
Прибутковий касовий ордер	Повернуто невитрачені кошти, видані на відрядження.	301,302	372
Прибутковий касовий ордер	Внесено готівковий внесок до статутного фонду підприємства.	301,302	46
Прибутковий касовий ордер	Гроші, отримані через чек з поточного рахунку підприємства на виплату заробітної плати.	301	311
Виплати коштів з каси підприємства			
Видатковий касовий ордер	Видача грошей під звіт на відрядження.	372	301, 302
Видатковий касовий ордер	Видача грошей працівнику під звіт для господарських потреб.	372	301
Видатковий касовий ордер	Виплата відпускних.	661	301
Видатковий касовий ордер, квитанція до оголошення на внесення готівки	Внесення готівки в касу банку для зарахування на поточний рахунок.	311,312	301, 302
Видатковий касовий ордер	Сплата орендної плати з каси.	685	301
Видатковий касовий ордер	Видача коштів під звіт для господарських потреб.	372	301
Платіжна відомість, Видатковий касовий ордер	Виплата заробітної плати працівникам підприємства.	661	301
Видатковий касовий ордер	Надання позики працівникові підприємства.	377	301
Платіжна відомість, Видатковий касовий ордер	Виплата авансу за заробітну плату працівникам підприємства.	661	301

Рахунок 31 «Рахунки в банках» містить кілька субрахунків для деталізованого обліку:

311 «Поточні рахунки в національній валюті»;

312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;

314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;

315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;

316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

В рамках бухгалтерського обліку на підприємствах, рахунок 31 «Рахунки в банках» використовується для систематизації даних про стан та рух фінансових ресурсів, які розміщені на різних типах банківських рахунків. Цей рахунок забезпечує можливість відстеження коштів, які можуть бути витрачені на поточні потреби підприємства.

Рахунок 31 «Рахунки в банках» містить кілька субрахунків для деталізованого обліку:

311 «Поточні рахунки в національній валюті»;

312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;

314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;

315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;

316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Зарахування коштів на рахунок 31 відображається в дебеті, а використання коштів – в кредиті. Субрахунки 312 та 314 спрямовані на узагальнення інформації про кошти в іноземній валюті, що дозволяє забезпечити точний і чіткий облік міжнародних фінансових операцій підприємства.

Субрахунок 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» використовується для ведення обліку коштів, розміщених на рахунках у системі електронного управління ПДВ, відкритих для платників податків в Казначействі, та інших спеціальних рахунків, створених у банках чи органах Казначейства, згідно з діючим законодавством.

Субрахунок 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» призначений для контролю за коштами в іноземній валюті, що вимагають особливого розподілу або додаткового моніторингу, включаючи кошти, що підлягають обов'язковому продажу відповідно до вимог законодавства.

На рахунку 33 «Інші кошти» фіксується загальна інформація про грошові документи та електронні гроші, наявні в касі підприємства або в дорозі, які можуть бути в національній або іноземній валюті. Це включає поштові марки, марки гербового

збору, квитки на транспорт та ваучери на відпочинок, а також грошові суми, що перебувають на шляху до банків, ощадних кас або поштових відділень.

Рахунок 33 «Інші кошти» має такі субрахунки:

331 «Грошові документи в національній валюті»;

332 «Грошові документи в іноземній валюті»;

333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;

334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;

335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті».

На рахунку 33 «Інші кошти» фіксується прихід грошових документів до каси організації та коштів, які перебувають у процесі транзиту, а також списання цих коштів і документів при їх подальшому розміщенні на відповідні рахунки.

Субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» служить для обліку транзакцій з електронними грошима, що виконуються комерційними посередниками та користувачами, відповідно до законодавчих норм та правил Національного банку України.

Електронні гроші означають цифрові грошові одиниці, що зберігаються на електронних носіях, прийняті як засіб оплати різними суб'єктами, крім емітента, і представляють собою грошові зобов'язання емітента, що виконуються як у готівковій, так і в безготівковій формі. При цьому для цілей обліку не вважаються електронними грошима картки з попередньою оплатою одного використання, наприклад, дисконтні картки магазинів, картки АЗС, квитки на громадський транспорт та ін., які приймаються до оплати тільки їх емітентами.

Аналітичний облік грошових документів проводиться з урахуванням їх конкретних типів та видів.

На ПП «АВС-АГРО» інформація про наявність та рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті в касах, на різних банківських рахунках), грошових документів (у національній та іноземній валюті), які зберігаються в касі підприємства, та коштів, що перебувають у транзиті, систематизується за допомогою журналів та інших реєстрів, передбачених у програмі «1С:Підприємство».

Аналітичний облік коштів в іноземній валюті проводиться у гривневому еквіваленті та паралельно в валюті, в якій були здійснені відповідні фінансові операції.

Залишки коштів на банківських рахунках на кінець кожного місяця визначаються шляхом вирахування суми кредитних оборотів з загальної суми сальдо на початок місяця та дебетових оборотів за цей місяць.

Для забезпечення точності сальдо на рахунках регулярно проводиться їх звірка з офіційними документами, такими як звіти касира, банківські виписки та інші відповідні документи.

2.3. Розкриття інформації про стан та рух грошових коштів у фінансовій звітності підприємства

Звітність підприємств є ключовим етапом у системі бухгалтерського обліку, адже вона надає узагальнену і систематизовану інформацію про діяльність підприємства, необхідну для прийняття обґрунтованих економічних рішень зацікавленими сторонами. Ефективна звітність є критичною для успішної організації бізнесу.

Фінансова звітність відображає основні показники, що резюмують фінансово-господарську діяльність за певний період. Вона є системою даних, що відображає майновий і фінансовий стан організації та результати її діяльності, підготовлену на основі бухгалтерського обліку.

Для фінансових аналітиків важливо розуміти структуру грошових потоків, виявити ключові причини зміни їх рівнів та аналізувати основні джерела доходів і витрат. Звіт про рух грошових коштів є основним інструментом для такого аналізу.

Баланс показує наявність грошових коштів станом на початок та кінець звітного періоду, але не надає деталізованої інформації про їх рух. Тим часом, Звіт про фінансові результати відображає лише доходи та витрати, а також сумарний прибуток, без інформації про конкретні джерела і напрямки використання коштів.

Звіт про рух грошових коштів становить важливу частину фінансової звітності підприємства, відображаючи динаміку коштів за операційною, інвестиційною, та фінансовою діяльністю. Цей звіт інтегрований із іншими формами звітності і відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості фінансових операцій підприємства.

Звіт про рух грошових коштів демонструє потоки коштів за звітний період, включаючи їх надходження та витрати. Національні нормативні акти в області бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 1, встановлюють вимоги до змісту,

структури та формату цього звіту, який є обов'язковим для всіх підприємств, окрім банків, бюджетних установ та дрібних підприємств.

Цей звіт є частиною річної фінансової звітності, складається в агрегованому вигляді з початку року і виражається в тисячах гривень. Для зручності порівняння, у звіті також присутні дані за аналогічний період попереднього року. Звіт входить до стандартної зовнішньої звітності і є важливим інструментом для оцінки загального фінансового стану та ефективності діяльності підприємства.

Мета створення Звіту про рух грошових коштів полягає в наданні користувачам фінансової звітності всебічної, точної та об'єктивної інформації про динаміку грошових ресурсів і їх еквівалентів протягом звітного періоду. Цей звіт, разом із Балансом та Звітом про фінансові результати, дозволяє глибоко аналізувати фінансовий стан підприємства, в тому числі його ліквідність та платоспроможність, оцінити ефективність використання коштів та спрогнозувати майбутню діяльність.

Звіт про рух грошових коштів демонструє потоки коштів, згруповані за трьома напрямками: операційна, інвестиційна та фінансова діяльність. Операційна діяльність, що включає основну діяльність підприємства, приносить доходи з продажу товарів, послуг, оренди активів та витрати на розрахунки із постачальниками, бюджетом, працівниками. Інвестиційна діяльність охоплює діяльність, пов'язану з придбанням активів, фінансових інвестицій, наданням та отриманням позик. Фінансова діяльність впливає на зміни у структурі власного та позикового капіталу, збільшення коштів через випуск акцій, отримання позик, та витрати на їх погашення та виплату дивідендів.

Особлива увага в Звіті про рух грошових коштів приділяється розподілу грошових потоків за різними видами діяльності. Нефінансові транзакції, такі як отримання активів через фінансову оренду або бартерні угоди, не враховуються у цьому звіті. Внутрішньоорганізаційні переміщення грошових коштів також не відображаються в звіті.

Користувачі фінансової звітності потребують різної інформації залежно від типу діяльності підприємства. Звіт про рух грошових коштів допомагає оцінити, наскільки достатніми є грошові ресурси для підтримки поточної діяльності і виявити тенденції в оборотних засобах внаслідок розширення виробничих потужностей. Інвестиційні потоки вказують на спроможність підприємства підтримувати поточний рівень діяльності у майбутньому, а фінансові потоки надають інформацію про інтереси власників та кредиторів підприємства.

Звіт про рух грошових коштів відіграє ключову роль у фінансовій звітності, оскільки:

- Він детально описує, як операційна, інвестиційна та фінансова діяльність впливають на потоки грошових коштів;
- Надає суми чистих прибутків або збитків за обліковий період, розділені за кожним видом діяльності;
- Загально узагальнює всі транзакції, пов'язані з фінансами підприємства.

У світовій практиці звіт складається двома способами: прямим методом, який включає порівняння надходжень та витрат за певними видами активів у сферах інвестиційної та фінансової діяльності, і непрямим методом, що передбачає коригування прибутку (збитку) з урахуванням амортизації, зміни в забезпеченнях, курсових різницях, фінансових та інвестиційних прибутках або збитках, відсоткових витратах та змінах у чистих оборотних активах.

Для зіставлення цих двох методів у таблиці 2.5 наведено порівняльний аналіз їх використання стосовно різних видів діяльності.

Таблиця 2.5

Аналіз відмінностей між прямим та непрямим підходами у формуванні Звіту про рух грошових коштів з огляду на різні сфери діяльності

Грошові потоки за видами діяльності	Прямий метод	Непрямий метод
Грошові потоки від операційної діяльності	Виплати постачальникам і персоналу Грошові кошти, що отримані від покупців Сплачені відсотки Виплачені податки Чистий грошовий потік від операційної діяльності	Коригування прибутку підприємства
		Амортизація
		Грошові потоки від використання поточних активів й операційних поточних зобов'язань: - дебіторської заборгованості; - товарно-матеріальних запасів; - витрат майбутніх періодів; - податкових платежів; - кредиторської заборгованості; - за іншими зобов'язаннями.
Грошові потоки від інвестиційної діяльності	Збільшення вартості основних засобів Виплати по довгостроковим інвестиціям Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	Чистий грошовий потік від операційної діяльності
Грошові потоки від фінансової діяльності	Збільшення короткострокових кредитів	

Інтеграція України в міжнародні економічні процеси і вхід на глобальні ринки спричинили потребу в модернізації національної системи бухгалтерського обліку, щоб вона відповідала міжнародним стандартам. Важливим кроком у цьому напрямку стало прийняття 7 лютого 2013 року Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

На відміну від Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, які фокусуються на універсальних принципах оцінки та представлення інформації у фінансових звітах, національні стандарти України мають більш регламентований характер. Вони визначають стандартизований формат фінансових звітів для усіх підприємств, що іноді може не відповідати специфічним потребам користувачів або особливостям певних підприємств.

Міжнародні стандарти використовуються як фундаментальна база для національних вимог бухгалтерського обліку у багатьох країнах, слугуючи глобальним стандартом, на основі якого розробляються локальні правила та вимоги.

Відповідно до прийнятого НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», основна мета фінансової звітності полягає в забезпеченні користувачів необхідною для прийняття рішень інформацією, що є точною, повною та неупередженою. Ця інформація включає дані про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів. Особливо важливу роль в цьому процесі відіграє Звіт про рух грошових коштів, який фіксує вхідні та вихідні грошові потоки компанії за звітний період у рамках її операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [36].

У сучасному регулюванні обліку з'явилися наступні істотні нововведення у контексті Звіту про рух грошових коштів:

- 1) Підприємствам надано можливість обирати між прямим (форма №3) та непрямим (форма №3-н) методами складання Звіту про рух грошових коштів. Вибір методу залежить від рішення підприємства, але для цього важливо внести відповідні зміни в наказ про облікову політику, особливо щодо аспектів фінансової звітності [44].

Прямий метод у Звіті про рух грошових коштів деталізує основні грошові потоки, включаючи доходи і витрати, і вимагає систематичного збору відповідних даних. Непрямий метод, натомість, коригує чистий прибуток або збиток, враховуючи операції, які не пов'язані безпосередньо з грошовими коштами, а також відстрочення, нарахування та інші фактори, включаючи інвестиційну та фінансову активність. Цей

метод базується на вже підготовлених фінансових звітах, зокрема балансі і звіті про фінансові результати, і мінімізує використання первинних документів.

Три ключові оновлення, що стосуються Звіту про рух грошових коштів, включають:

1) можливість вибору між прямим (форма №3) і непрямим (форма №3-н) методами, з внесенням відповідних змін у наказ про облікову політику для фінансової звітності.

2) необов'язковість надання деяких рядків у звіті, якщо вони не містять інформації для розкриття, окрім випадків, коли така інформація була у попередньому звітному періоді.

3) наявність додаткових статей у фінансових звітах, де вони є суттєвими і можуть бути достовірно оцінені, із переліком у додатку 3 до НП(С)БО 1 [44].

Зіставлення національних та міжнародних стандартів, зокрема НП(С)БО 1 [44] та МСБО 7 [30], демонструє відмінності в підходах до трактування «грошових коштів» та термінології. Наприклад, МСБО 7 використовує термін «грошові потоки», а українські стандарти – «рух грошових коштів». В Україні форма Звіту про рух грошових коштів є затвердженою і обов'язковою для всіх підприємств, у той час як МСБО 7 надає лише загальне уявлення про форму звіту [30].

Звіт про рух грошових коштів утримує три основні секції:

1) Рух коштів через операційну діяльність.

За НП(С)БО 1, операційна діяльність охоплює основні бізнес-процеси підприємства та інші види діяльності, що не відносяться до інвестиційної або фінансової сфер. Основна діяльність включає виробництво чи продаж продукції, товарів, послуг, які формують основний дохід компанії [36]. Ця секція демонструє різницю між прямим методом, що детально відображає джерела та напрямки використання коштів, та непрямим методом, який відслідковує грошові потоки через коригування прибутку чи збитку на негрошові операції та інші фактори, що впливають на обіг грошей у підприємства. Національний стандарт (положення) бухгалтерського обліку 1 та міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 допускають використання обох методів.

2) Рух коштів через інвестиційну діяльність.

Відповідно до НП(С)БО 1, «інвестиційна діяльність включає придбання та продаж необоротних активів та фінансових інвестицій, які не є частиною еквівалентів

грошових коштів» [44]. Натомість, МСБО 7 відокремлює інвестиції, які є грошовими еквівалентами, вказуючи, що інвестиції, що вільно конвертуються у гроші та мають низький ризик зміни вартості, можна розглядати як еквіваленти грошових коштів [30].

У контексті МСБО 7, на відміну від НП(С)БО 1, фінансові інвестиції короткострокового характеру можуть бути включені до операційної діяльності.

3) Рух коштів через фінансову діяльність.

НП(С)БО 1 ідентифікує фінансову діяльність як ту, що впливає на зміни у величині та структурі власного та запозиченого капіталу компанії [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. У МСБО 7, банківські кредити загалом класифікуються як елемент фінансової діяльності. Проте банківські овердрафти, що вимагають негайного погашення, відіграють ключову роль у управлінні грошовими коштами суб'єкта і тому можуть бути зараховані до операційної діяльності. Згідно з НП(С)БО 1, овердрафти як банківські позики формально належать до грошових потоків фінансової діяльності.

Ще одна важлива відмінність полягає у тому, що за національними стандартами отримані дивіденди та відсотки враховуються в інвестиційній діяльності, а оплачені – у операційній та фінансовій. МСБО 7 допускає включення сплачених і отриманих відсотків та дивідендів як до фінансової, так і до інвестиційної діяльності. Також за МСБО 7, класифікація сплачених дивідендів як частини грошових потоків від операційної діяльності може сприяти зручності оцінки користувачами звітності щодо здатності компанії виплачувати дивіденди з грошових потоків від операційної діяльності.

Відповідно до міжнародних стандартів, не існує єдиної думки щодо категоризації грошових потоків, оскільки підприємства класифікують їх виходячи зі своїх унікальних характеристик та потреб. Національні стандарти України визначають оподаткування прибутку як частину операційної діяльності в Звіті про рух грошових коштів, тоді як МСБО 7 класифікує податкові потоки, пов'язані з прибутком, як частину операційної діяльності, лише якщо вони не можуть бути чітко приписані інвестиційній чи фінансовій діяльності.

Перехід України до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку сприяє гармонізації вітчизняного законодавства з нормами економічно розвинутих країн, спрощує організацію обліку на підприємствах, зменшує випадки зловживань фінансами та забезпечує більш прозору і порівнянну інформацію для міжнародних користувачів. Таким чином, Звіт про рух грошових коштів залишається єдиним

документом, у якому зберігається вибір між альтернативними методами подання (прямий і непрямий), відповідно до вимог МСБО.

Хоча існують деякі відмінності між національними та міжнародними стандартами, вони не є критичними і не свідчать про невідповідність української звітності міжнародним вимогам. Загальні характеристики вказують на зусилля з гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними положеннями.

Звіт про рух грошових коштів також використовується фінансовими відділами компаній для прогнозування та планування грошових потоків. У таких випадках він розглядається не лише як форма публічної фінансової звітності, але й як внутрішній фінансовий документ для аналізу та узагальнення фінансових даних основних бюджетів підприємства, формуючи прогнозний (плановий) Звіт про рух грошових коштів. Цей документ відображає очікувану зміну величини грошових коштів компанії в результаті їхнього надходження та витрат на різні види діяльності.

Для ефективного управління грошовими потоками на підприємстві, особливо у контексті формування, аналізу, прогнозування та планування Звіту про рух грошових коштів, слід звернути увагу на такі ключові аспекти:

1. Визначення належної інформаційної основи для складання Звіту про рух грошових коштів, яка ґрунтується на глибокому розумінні значення фінансових даних, відображених за окремими статтями звіту.

2. Ефективна структуризація Звіту про рух грошових коштів та розуміння сутності кожного його пункту.

При цьому, важливо враховувати типові помилки, що виникають під час аналізу та прогнозування грошових потоків:

1. Інформація, відображена у Звіті про рух грошових коштів, є переважно ретроспективною та дозволяє оцінити фінансове становище підприємства лише на дату складання звіту.

2. Усі висновки та узагальнення, зроблені на основі звіту, мають ймовірнісний характер, оскільки минулі події не завжди можуть повторитися у майбутньому.

Ефективність бюджетування грошових потоків залежить від його впливу на платоспроможність підприємства, швидкість обороту активів, розмір залучених коштів та кредиторську заборгованість, що, у свою чергу, впливає на прибутковість та конкурентоспроможність підприємства.

У процесі формування бюджету грошових коштів розрахунки дозволяють точно та своєчасно визначити необхідну суму фінансів, виходячи з таких факторів, як обсяг продажів, частка готівкових виручок, кредиторська заборгованість та інше, а також враховують джерела надходження цих коштів.

Враховуючи це, рекомендується на ПП «АВС-АГРО»:

- Розробити план надходжень та витрат грошових коштів на фінансовий рік із розбивкою по кварталах або місяцях.
- Створити платіжний календар, який слугуватиме короткостроковим планом (прогнозом) надходжень та витрат коштів підприємства.

При плануванні грошових потоків на підприємстві, особливу увагу слід приділити розробці детального плану, який відображає приплив та відтік коштів, а також розрахунок чистого грошового потоку для визначення їхнього надлишку чи дефіциту. Цей план повинен враховувати різні види діяльності підприємства, сприяючи покращенню управління грошовими потоками.

План надходжень і витрат грошових коштів, що розроблений на рік з квартальною чи помісячною деталізацією, служить основою для управління грошовими потоками. Однак, через високу динаміку та численні зовнішні фактори, необхідно також мати документ для щоденного управління фінансами, яким є платіжний календар.

Платіжний календар, який складається у різних форматах і не має єдиної стандартної форми, може бути розбитий на такі категорії: податкові платежі, календар дебіторської і кредиторської заборгованості, виплати заробітної плати, касові та кредитні плани.

Інформаційна основа для складання платіжного календаря включає: плани реалізації продукції, кошторис витрат на виробництво, плани капітальних інвестицій, договори, внутрішні накази, графіки виплат зарплати тощо.

Грошові потоки на підприємстві ПП «АВС-АГРО» є відображенням сформованих економічних відносин і безпосередньо залежать від рівня ефективності його діяльності. Аналіз грошових потоків є ключовим для оцінки якості їх управління, визначення шляхів підвищення ефективності управління, планування та прогнозування, а також своєчасного вживання заходів для запобігання фінансових проблем.

Висновки до розділу 2

У сфері бухгалтерського обліку, включно з обліком грошових коштів та потоків, дослідження мають враховувати взаємозв'язок із економічними, юридичними аспектами та зовнішнім середовищем. Грошові кошти, як найбільш ліквідні активи, є ключовими у циклі діяльності підприємства, від придбання ресурсів до реалізації продукції та отримання доходу. Основні завдання обліку грошових коштів на ПП «АВС-АГРО» включають:

1. Контроль за дотриманням касової та розрахункової дисципліни, що охоплює зберігання та ефективне використання коштів, отриманих з банківських установ.
2. Акуратне оформлення документів та точне відображення грошових операцій у бухгалтерських рахунках.
3. Проведення інвентаризації грошових коштів і відображення результатів у бухгалтерському обліку.

На підприємстві ПП «АВС-АГРО» документальне оформлення грошових операцій ведеться з використанням стандартних форм документів. Для безготівкових розрахунків використовується система «Клієнт-Банк». Узагальнення інформації про грошові кошти та їх рух, здійснюється в рамках системи «ІС:Підприємство».

Звітність підприємств відіграє ключову роль у бухгалтерському обліку, надаючи комплексну інформацію про діяльність підприємства для прийняття економічних рішень. Ефективно організована звітність є основою успішного бізнесу.

Дослідження звіту про рух грошових коштів вказує на потребу усунення розбіжностей між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Хоча деякі розбіжності не критичні, наявні спільні риси свідчать про спроби гармонізації українського законодавства з міжнародними нормами.

Звіт про рух грошових коштів є важливим інструментом не тільки для публічної звітності, але й для внутрішнього фінансового планування та прогнозування на підприємствах. Цей документ допомагає у зборі та аналізі фінансових даних, формуванні прогнозних планів руху грошових коштів, що відображають очікувані зміни в обсягах грошових ресурсів від різних видів діяльності.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналітична оцінка руху грошових потоків підприємства

Аналіз грошових потоків відіграє ключову роль у фінансовому управлінні підприємства, дозволяючи виявити основні напрями для оптимізації грошового обігу та виявити резерви для підвищення ефективності управління. Цей аналіз базується на надійній інформації про структуру та напрями використання грошових потоків, що важливо для фінансового планування. Аналітичні дані, отримані з звітів про рух грошових коштів, мають велику цінність, оскільки вони допомагають оцінити минулу діяльність, виявити незбалансованість надходження та використання коштів, а також планувати майбутні заходи.

Аналіз грошових потоків включає декілька послідовних етапів:

1. На першому етапі аналізуються обсяги та динаміка позитивного грошового потоку, порівнюються темпи зростання з обсягами виробництва та продажів.
2. Другий етап полягає у вивченні динаміки та обсягу негативного грошового потоку, зокрема його структури та напрямів використання.

Для оцінки грошових потоків використовуються як абсолютні, так і відносні показники. Серед них можна виділити абсолютний приріст, темпи зростання та інші. Аналіз може включати вивчення основної тенденції розвитку та впливу різних факторів на формування та використання грошових ресурсів підприємства.

Важливою є також аналітична оцінка розподілу грошових коштів, залучених з зовнішніх джерел, з метою визначення ефективності їх використання та погашення основного боргу. Аналіз грошових потоків дає можливість зрозуміти основні напрями та методи управління грошовим оборотом підприємства, виявити потенційні ризики та можливості для забезпечення фінансової стабільності.

На третьому етапі аналізу грошових потоків звертається увага на баланс між позитивними та негативними грошовими потоками, а також досліджується чистий грошовий потік, який є ключовим індикатором ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Особлива увага приділяється аналізу якості чистого грошового потоку, що включає оцінку джерел його формування. Висока якість чистого грошового потоку визначається збільшенням частки чистого прибутку від зростання

обсягів виробництва і зниження собівартості продукції. Низька якість чистого грошового потоку може бути зумовлена збільшенням прибутку через підвищення цін на продукцію або реалізацію позаопераційних операцій.

При позитивному значенні чистого грошового потоку важливо зрозуміти, чи є це результатом ефективної діяльності компанії чи наслідком зростання кредиторської заборгованості, збільшення акціонерного капіталу, реалізації активів чи зменшення запасів. Негативне значення чистого грошового потоку може бути зумовлене зниженням оборотності оборотних коштів, збільшенням запасів понад норму, надмірними виплатами дивідендів і податків, швидким розширенням виробництва, значними капітальними інвестиціями понад наявні джерела фінансування, та великими витратами на обслуговування та погашення боргів.

Зростання чистого грошового потоку від основної діяльності сприяє підвищенню темпів економічного розвитку компанії на засадах самофінансування, зменшує залежність від зовнішніх джерел фінансування і сприяє збільшенню ринкової вартості підприємства. Для збільшення суми чистого грошового потоку компанії можуть вдатися до наступних заходів:

- зменшення величини постійних та змінних витрат;
- реалізація ефективної податкової стратегії;
- проведення цінової політики, що підвищує рівень прибутковості операційної діяльності;
- застосування ефективної амортизаційної політики;
- продаж неексплуатованих необоротних активів (основних засобів та нематеріальних активів);
- оперативне стягнення дебіторської заборгованості та посилення претензійної роботи зі стягнення штрафних санкцій.

У рамках аналізу грошових потоків компанії розраховуються численні показники, які дозволяють оцінити характеристики грошових потоків у звітному періоді порівняно з попередніми періодами, а також визначити бажані співвідношення показників для майбутнього планування. Серед найпоширеніших показників, які розраховуються фінансовими аналітиками на основі фінансової звітності організації, є коефіцієнти платоспроможності, ліквідності та величина чистого оборотного капіталу.

Встановлення універсального нормативного значення показника ліквідності для всіх підприємств є складним завданням, оскільки воно залежить від галузі діяльності,

структури та якості активів, швидкості погашення кредиторської заборгованості. Безсумнівно, підвищення цього показника є позитивною тенденцією для аналізованих підприємств.

При оцінці ліквідності бізнесу важливо враховувати динаміку змін структури його балансу. Показники оборотності оборотних коштів підприємства відіграють ключову роль у характеристиці грошового обороту. У економічному аналізі показники оборотності розраховуються на основі фінансової звітності, де виручка від продажів вказується без ПДВ, тоді як залишки дебіторської заборгованості відображаються в балансі з урахуванням податків.

Чим вищий коефіцієнт оборотності, тим коротша тривалість обороту оборотних коштів і тим ефективніша діяльність підприємства. Зі збільшенням оборотності позитивний грошовий потік зростає швидше, ніж негативний. Це призводить до відносного та абсолютного вивільнення оборотних коштів:

- скорочення залишку оборотних коштів у звітному періоді в порівнянні з попереднім, при збереженні або збільшенні обсягу виручки, означає абсолютне вивільнення;
- збільшення залишку оборотних коштів у звітному періоді меншими темпами, ніж зростання виручки, свідчить про відносне вивільнення оборотних коштів.

Також важливим є аналіз співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості. Перевищення оборотності кредиторської заборгованості над оборотністю дебіторської (коефіцієнт менше 1) створює додаткові джерела фінансування поточної діяльності підприємства. З іншого боку, низьке значення цього співвідношення може свідчити про фінансову нестабільність, пов'язану з нездатністю задовольнити вимоги кредиторів, особливо при затримці надходжень від покупців.

Для забезпечення негайної ліквідності важливо аналізувати складові оборотного капіталу, звертаючи увагу на їх надлишковість або недостатність. Конкретна структура оборотного капіталу кожного бізнесу визначається його галузевою приналежністю, обраною стратегією короткострокового фінансування, позицією на ринку, кон'юктурою фінансового ринку та іншими факторами. Виявивши через аналіз причини виникнення тимчасових дефіцитів і надлишків грошових коштів і визначивши їх циклічність, фінансовий менеджер може оптимізувати грошові потоки під час фінансового планування.

Також для аналізу грошових потоків підприємства за певний період розраховуються специфічні показники:

- коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, який відображає здатність підприємства покривати витрати на погашення кредитів і збільшення матеріально-виробничих запасів за рахунок чистого грошового потоку. Цей показник корисний для складання кредитного плану під час планування грошових потоків.
- коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку, який можна розрахувати для промислових підприємств. На ПП «АВС-АГРО» доходи учасникам товариства не виплачуються, інвестиції у основні засоби відбуваються лише у формі заміни вибулих або застарілих об'єктів, і власності на будівлі і споруди немає.
- показник чистої кредитної позиції відображає абсолютну величину грошових коштів, отриманих від власної діяльності підприємства, вказуючи на його фінансову ефективність. Ліквідний грошовий потік пов'язаний з показником фінансового важеля і може використовуватися при прийнятті рішень про умови використання позикового капіталу.
- синхронність формування позитивного та негативного грошових потоків дозволяє оцінити показник кореляції, величина якого повинна прагнути до одиниці.

Розглянемо детальніше ці положення на прикладі ПП «АВС-АГРО».

Стабільність фінансового стану будь-якого підприємства значною мірою залежить від ефективності використання його фінансових ресурсів та інвестицій у активи. Тому необхідно ретельно дослідити структуру активів, їх джерела формування та причини змін. Особлива увага приділяється аналізу факторів, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства.

Ключовими аспектами аналізу є вивчення загальної вартості майна підприємства (загальна сума активів у балансі) та загальної суми джерел формування цього майна (загальна сума пасивів у балансі) на визначену звітну дату. Далі, порівнюються дані за кожним видом майна та джерелами його формування, аналізуючи дані на кінець і на початок звітного періоду. Для дослідження структурних змін необхідно також визначити частку кожного виду майна у загальному балансі та з'ясувати причини змін у структурі майна та джерел його формування.

Детальний аналіз цих аспектів дає змогу зрозуміти, наскільки підприємство може покладатися на власні ресурси, скільки потрібно залучити зовнішнього фінансування та оцінити ефективність використання власних та залучених коштів.

Таким чином, керівництво може прийняти рішення про надійність фінансових джерел і про необхідні заходи для забезпечення майбутніх надходжень. Цей аналіз також допомагає визначити ліквідність стратегії використання коштів та, у разі необхідності, вжити заходів для корекції ситуації.

Аналіз починається з оцінки загального стану майна та його окремих частин.

Аналізуючи дані з аналітичної таблиці 3.1, можна встановити, що на кінець року загальна вартість майна, яке належить до ПП «АВС-АГРО», досягла 7882 грн., що означає зростання на 3210 грн. протягом звітного періоду. Таке збільшення сталося за рахунок приросту як основних, так і оборотних активів. У структурі загальної вартості майна підприємства, основні засоби та необоротні активи займають 64,6%, які зросли на кінець звітного періоду на 2963 тис. грн., збільшивши свою частку у загальній вартості майна на 19%.

Оборотні активи зросли на 227 тис. грн., однак їхня частка у загальній вартості зменшилася на 18,8%. Зокрема, матеріальні активи зросли на кінець звітного періоду на 60 тис. грн., але їхня частка у загальній вартості оборотного капіталу знизилася на 2,2%. Частка дебіторської заборгованості зменшилася на 2,7%, що позитивно відображається на фінансовому стані підприємства.

Таблиця 3.1

Загальна оцінка стану майна ПП «АВС-АГРО» за 2021 р.

Назва показника	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення
Усього майна (валюта балансу), тис. грн.	4672,0	7882,0	3210,0
I. Основні засоби і необоротні активи, тис. грн.	2130,0	5093,0	2963,0
у % до майна	0,5	0,6	0,2
2. Оборотні активи (оборотний капітал), тис. грн.	2492,0	2719,0	227,0
у % до майна	0,5	0,3	-0,2
2. 1. Запаси, тис. грн.	1300,0	1360,0	60,0
у % до оборотного капіталу	0,5	0,5	0,0
2. 2. Дебіторська заборгованість, тис. грн.	742,0	735,0	-7,0
у % до оборотного капіталу	0,3	0,3	0,0
2 3. Грошові кошти та їх еквіваленти:			
національній валюті, тис. грн.	70,0	201,0	131,0
іноземній валюті, тис. грн.	120,0	5,0	-115,0
у % до оборотного капіталу			
у національній валюті, тис. грн.	0,0	0,1	0,0
у іноземній валюті, тис. грн.	0,0	0,0	0,0
Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	50,0	70,0	20,0
у % до майна	0,0	0,0	0,0

Грошові кошти та їхні еквіваленти в національній валюті ПП «АВС-АГРО» зросли на 131 тис. грн., однак у іноземній валюті вони значно зменшилися. Подальший аналіз включає вивчення співвідношення між оборотними та необоротними активами та показники мобільності всього майна та оборотних коштів:

а) При збільшенні оборотних коштів та зменшенні необоротних активів на підприємстві спостерігається тенденція до прискорення оборотності майна, що може призвести до вивільнення коштів та короткострокових інвестицій (особливо якщо їх частка зростає).

б) Для характеристики майна розраховується коефіцієнт мобільності, який визначається як співвідношення вартості оборотних активів до загальної вартості майна.

в) Коефіцієнт мобільності оборотних активів розраховується як співвідношення найбільш мобільної частини (коштів і фінансових вкладень) до загальної вартості оборотних активів. Збільшення цього коефіцієнта вказує на тенденцію до прискорення оборотності коштів підприємства.

Низька мобільність оборотних активів не завжди вважається негативним аспектом. При високій рентабельності продукції підприємства часто використовують вільні кошти для розширення виробництва.

В умовах динамічної економіки сучасного світу, користувачі фінансових звітів прагнуть отримати всебічну та достовірну інформацію про фінансове положення підприємства. Основним елементом оцінки фінансової стабільності підприємства є його фінансові результати. Водночас, важливо враховувати, що прибуток, визначений за даними бухгалтерського обліку, не завжди здатний покривати зобов'язання через нестачу грошових коштів. Парадоксально, але підприємства, які демонструють зростання продажів, іноді стикаються зі зниженням ліквідності, тоді як збиткові можуть мати підвищену ліквідність. Важливо розуміти, що для погашення боргів, модернізації виробництва та виплати дивідендів використовується реальний грошовий потік, а не лише чистий прибуток. Показник зміни балансу грошових коштів відрізняється меншою суб'єктивністю порівняно з величиною прибутку, яка базується на начисленні. Таким чином, реальні можливості суб'єкта господарювання визначаються його спроможністю генерувати грошові потоки, що становить ключовий елемент фінансового аналізу, спрямованого на оцінку фінансової стабільності та

платоспроможності. Нездатність підприємства вчасно виконувати поточні платежі та відповідати зобов'язанням перед кредиторами впродовж трьох місяців від їх настання може бути індикатором банкрутства. Відтак, щоб уникнути таких ризиків, важливо проводити аналіз фінансового обігу суб'єкта господарювання, з'ясувавши ефективність управління грошовими потоками та забезпечивши наявність достатньої кількості готівки для задоволення поточних потреб.

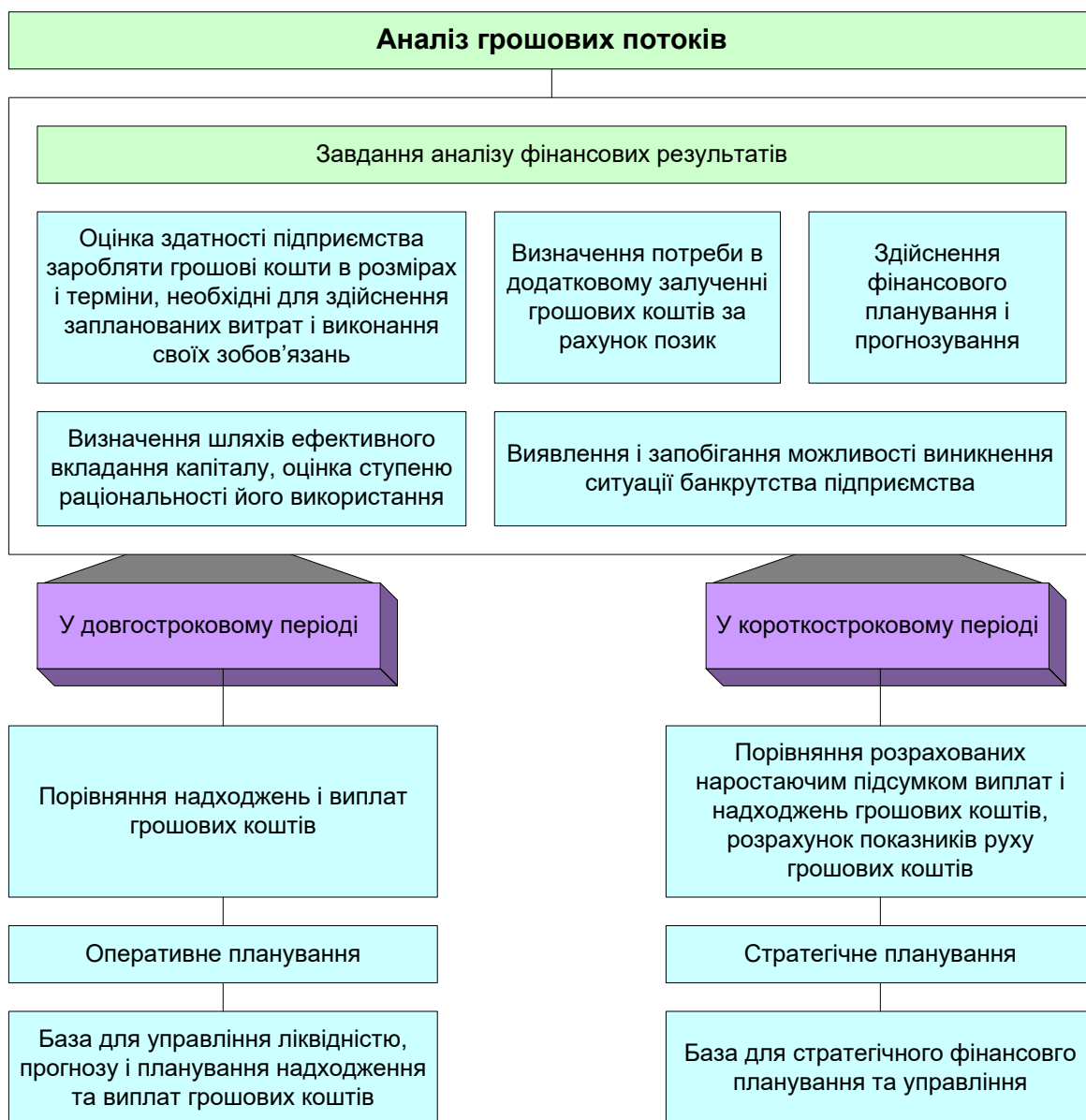

Рис. 3.1. Структурна схема аналізу грошових потоків

Аналіз грошових потоків на основі фінансових показників є ключовим інструментом як для оперативного, так і для стратегічного планування діяльності підприємства. У короткостроковому періоді прогнозування та планування грошових

потоків є відносно простішим, але у середньостроковому та довгостроковому періодах планування ґрунтується на аналізі взаємозв'язків між активами та зобов'язаннями.

Основним джерелом інформації для аналізу грошових потоків служить Звіт про рух грошових коштів, який надає інформацію про три основні сфери діяльності підприємства: операційну, інвестиційну та фінансову. Для ефективності аналізу важливо порівняти надходження грошових коштів з чистим прибутком, щоб перевірити якість останнього. Чим тісніше зв'язок між грошовими потоками та отриманим прибутком, тим вищою є якість прибутку.

Аналіз руху грошових коштів має на меті виявити достатність та ефективність формування грошових потоків за кожним видом діяльності та їхню збалансованість за обсягом та часом. Грошові потоки можна розділити на позитивні (надходження) та негативні (вибуття), а різниця між ними визначає чистий грошовий потік. Грошовий потік може мати кілька значень: на статичному рівні він виражає кількість готівки, доступної в даний момент; для інвестора – це очікуваний дохід від інвестицій; для керівництва підприємства на динамічному рівні – це план майбутнього руху грошових коштів у часі або узагальнення даних про їх рух у попередніх періодах. Кожен з цих випадків передбачає фактичний рух фінансових коштів. Аналіз грошових потоків включає декілька послідовних етапів (рис. 3.2).

Наявність значного дефіциту грошових коштів на рахунку підприємства є індикатором фінансових проблем та може сигналізувати про зниження фінансової стійкості організації. Така ситуація часто є наслідком тривалої негативної різниці в чистому грошовому потоці, коли загальний обсяг надходжень коштів не перевищує або навіть менший за суму повернених позик. В таких умовах, залучені позикові кошти не використовуються ефективно для розвитку підприємства, а витрати на обслуговування цих позик негативно впливають на його діяльність. Значний дефіцит грошових коштів може призвести до фінансових труднощів, а в крайніх випадках навіть до банкрутства організації.

«Дисбаланс у структурі грошового потоку підприємства може свідчити про погіршення його фінансової стійкості. Наприклад, тривале збільшення негативного потоку від операційної діяльності зазвичай веде до значного погіршення платоспроможності організації, навіть якщо грошові потоки від інвестиційної та фінансової діяльності залишаються позитивними» [14, с. 27].

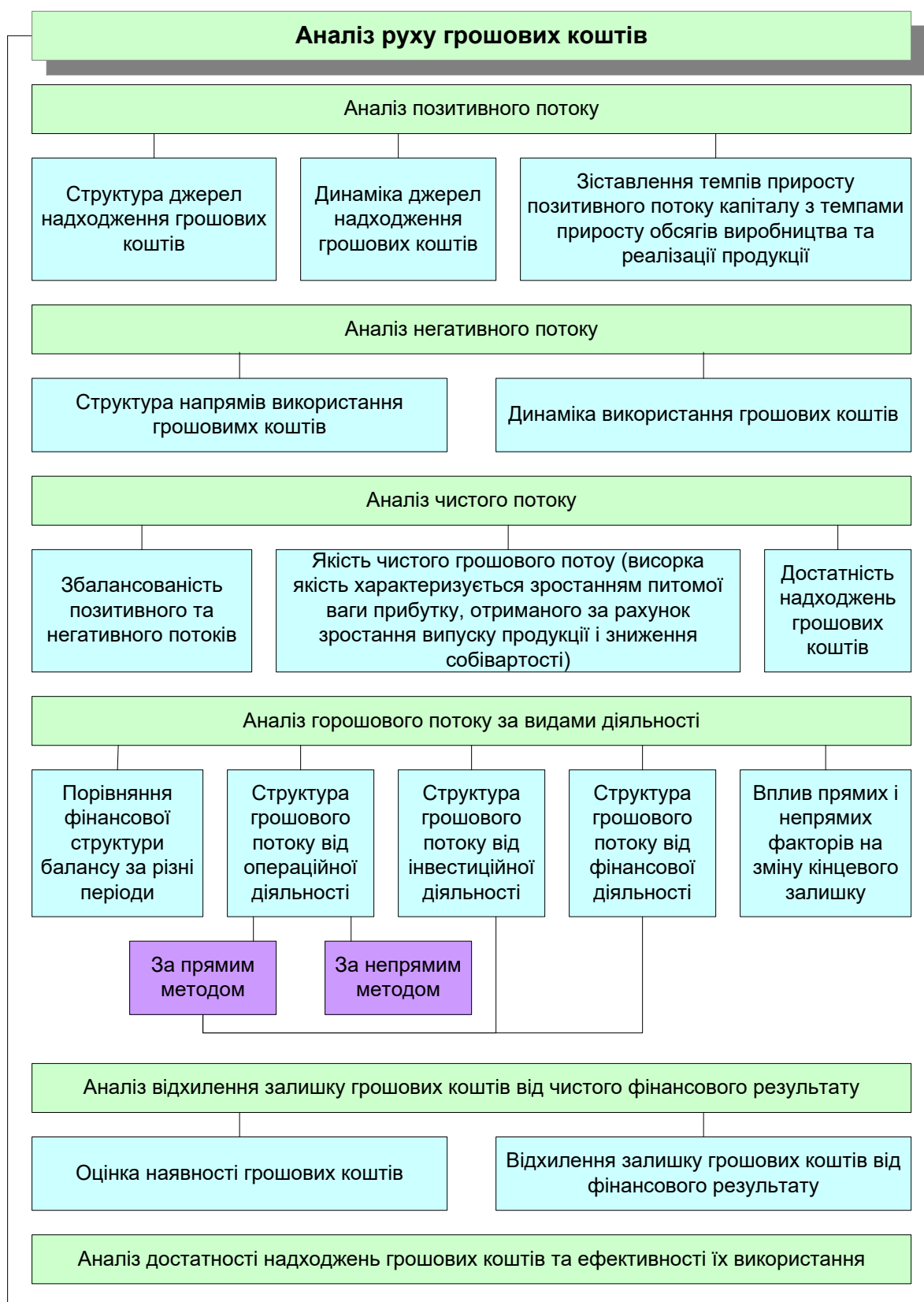

Рис. 3.2. Алгоритм здійснення аналізу грошових потоків

При аналізі грошових потоків будь-якої компанії за допомогою Звіту про рух грошових коштів, що структуровано за різними видами діяльності, важливо враховувати:

1. Динаміку грошового потоку від операційної діяльності у фінансовій звітності, яка має бути представлена разом з показниками приросту/зниження доходу від збуту продукції (робіт, послуг) й прибутку. Швидкість зростання грошового потоку від операційної діяльності ілюструє масштаби фінансової здатності підприємства та рівень дохідності, досягнутий у минулих звітних періодах, що дозволяє аналізувати тенденції подальшого розвитку підприємства.

2. Позитивне сальдо, або чисте надходження грошових коштів у наслідку операційної діяльності, є ключовим для забезпечення стабільності існування компанії в довгостроковій перспективі. Грошові кошти, витрачені на виплату дивідендів або поповнення оборотних засобів, вже не можуть бути спрямовані на нові інвестиційні проекти та погашення кредиторської заборгованості, що ускладнює порівняльний аналіз діяльності підприємств і вимагає уваги до перспективного фінансування та інвестиційного розвитку підприємства.

Негативний грошовий потік від операційної діяльності компенсується за рахунок скорочення інвестиційних вкладень або залучення зовнішнього фінансування. Якщо підприємство має задовільні рівні ліквідності, але негативний обсяг грошового потоку від операційної діяльності, це вказує на те, що результати операційної діяльності призводять до витрат грошових коштів, тоді як зростання коштів протягом періоду забезпечується завдяки фінансовій та інвестиційній діяльності. Така ситуація у довгостроковій перспективі може призвести до нездатності підприємства виконувати свої зобов'язання, оскільки головним стабільним джерелом їх виконання є надходження грошових коштів від операційної діяльності.

Дослідження грошового потоку від інвестиційної діяльності допомагає стежити за інвестиційною політикою підприємства та оцінювати обсяги тих інвестицій, які ймовірно у майбутньому спричинять надходження або витрачання грошових коштів. Також оцінюється надходження ліквідних коштів за рахунок зменшення інвестицій та вивільнення фінансових коштів, заморожених у певних видах майна [83, с. 469].

Окремий погляд на показники фінансової діяльності дає можливість не тільки аналізувати фінансову політику та фінансові можливості підприємства, але й прогнозувати майбутні дивіденди власників капіталу.

Отже, ключовим моментом аналізу грошових потоків є оцінка результату динаміки грошових коштів від операційної діяльності. Існують два основних способи визначення потоку грошових коштів від основної діяльності: прямий і непрямий.

За прямим методом грошовий потік обчислюють як різницю між надходженням грошових коштів та грошовими витратами, які пов'язані з їх виплатою.

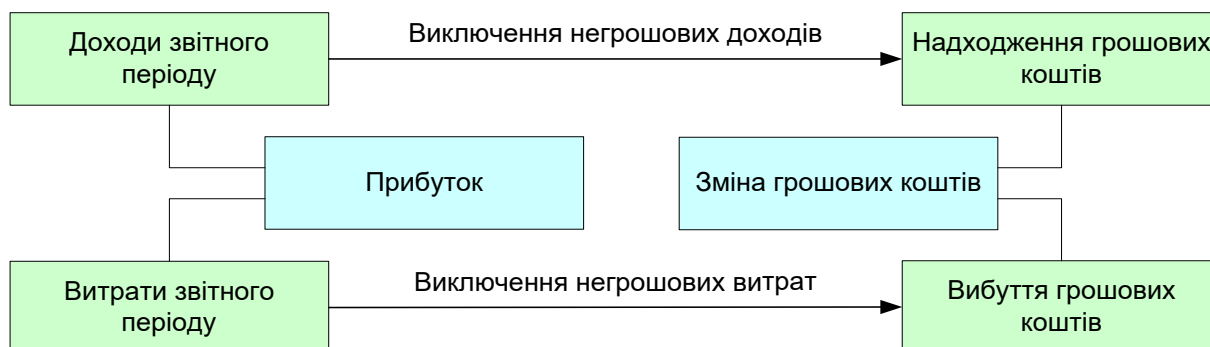

Рис. 3.3. Прямий метод розрахунку грошового потоку

Перевагою використання прямого методу для аналізу грошових потоків є його здатність надавати чітке уявлення про загальні суми, що надходять і витрачаються в рамках господарської діяльності підприємства. Цей метод дозволяє ідентифікувати ключові статті доходів та витрат у межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Завдяки прямому методу можна ефективно прогнозувати майбутні грошові потоки.

Аналітичний розгляд структури позитивного грошового потоку включає детальний огляд кожного джерела надходження коштів (наприклад, від продажу продукції або нерухомості) і відповідно, негативного потоку по напрямках їх використання (оплата закуплених товарів, робіт, послуг, виплата зарплати працівникам тощо).

Для ілюстрації руху та структури грошових коштів за прямим методом у 2020-2021 роках можна звернутися до таблиці 3.2. Більш візуальне представлення цих даних наведено на рис. 3.4.

На основі аналізу даних, представлених у таблиці 3.2., можна відзначити значне підвищення припливу грошових коштів у 2021 році порівняно з 2020 роком, що становить приріст на 131,0 тис. грн., або 26,6%. Причиною такого зростання є підвищення надходжень від покупців та замовників на 21 тис. грн. (3,5%), отримання кредитів на 12 тис. грн., а також збільшення надходжень від продажу необоротних активів на 26 тис. грн. (152,9%).

У той же час спостерігається зниження витрат грошових коштів на 39,4 тис. грн. (6,3%), в основному за рахунок збільшення придбання в кредит товарів та необоротних активів (відповідно на 26,3 тис. грн. і 52 тис. грн.), а також через зменшення сплати дивідендів та відсотків на 6 тис. грн. (30%). Варто відзначити, що

виплати працівникам зросли на 24 тис. грн. (12%).

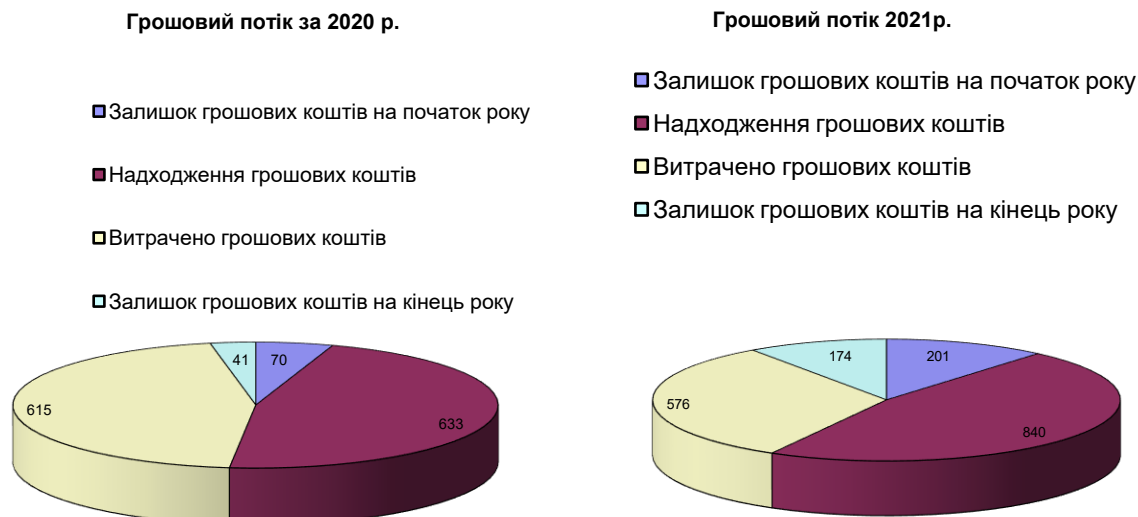

Рис. 3.4. Зміна структури грошового потоку у період 2020-2021 рр.

Такі зміни призвели до зростання залишку грошових коштів на кінець періоду на 134,0 тис. грн., що в 2,6 рази більше попереднього рівня. Однак визначити, чи є ця тенденція позитивною, не так просто. Великий залишок грошових коштів може свідчити про неефективне управління фінансовими ресурсами, особливо при наявності кредиторської заборгованості.

Зміни у структурі витрат грошових коштів показують зниження частки виплат за придбані товари, послуги та необоротні активи (на 0,8 і 8,3 пункти структури відповідно). Зростання виплат працівникам на 6,4 пунктів можливо обумовлено збільшенням їх матеріального заохочення. В структурі надходжень слід відзначити зменшення питомої ваги надходжень від покупців продукції (4,5 пункти) та за вексельними зобов'язаннями (1,1 пункти), що свідчить про зменшення фінансових ресурсів у складі дебіторської заборгованості. Ще виникає питання доцільності отримання позик і кредитів у контексті такого значного залишку грошових коштів на кінець 2-го року. Аналіз грошового потоку за прямим методом у 2021 році розглянуто в аналітичній таблиці 3.3.

За даними таблиці 3.3., можна зробити висновок, що найбільший обсяг грошових коштів була отримана від операційної діяльності (656,5 тис. грн.), з яких найбільші надходження спостерігаються від покупців – 630,2 тис. грн. (96,0%). 95 % витрат грошових коштів припадає на сплату за придбані матеріали та виплати працівникам

підприємства, що відповідно склало 282,8 та 226,2 тис. грн. Витрати фінансової діяльності на 75 відсотків займає погашення кредитів.

Таблиця 3.2

Оцінка руху грошових коштів, визначених прямим способом

Показники	2020 рік	Питома вага, %	2021 рік	Питома вага, %	Відхилення		
					+/-	%	пунктів структури
Залишок грошових коштів на початок року	70,7	-	203,0	-	132,3	-	-
Надходження грошових коштів, у т. ч. :	639,3	100,0	848,4	100,00	209,1	24,6	-
від покупців і замовників продукції	609,0	92,5	630,2	88,0	21,2	3,5	-4,5
по векселях	31,3	4,8	-	3,7	-5,1	-16,1	-1,1
кредити та позики отримані	202,0	—	222,2	1,7	12,1	—	1,7
дивіденди, відсотки отримані	1,0	0,2	4,0	0,6	-	у 3 рази	0,4
від покупців за реалізовані необоротні активи	17,2	2,6	43,4	6,1	26,3	у 1,5 рази	3,5
Витрачено грошових коштів, у т. ч. :	621,3	100,0	581,8	100,0	-39,4	-6,3	X
оплата придбаних товарів (робіт, послуг)	308,1	49,4	282,8	48,6	-24,2	-7,9	-0,8
оплата придбаних необоротних активів	64,7	10,4	12,1	2,1	-52,5	81,3	-8,3
виплати працівникам підприємства	202,0	32,5	226,2	38,9	24,2	12,0	6,4
аванси, видані постачальникам	2,0	2,0	-	—	-12,1	—	-2,0
перерахування до бюджету податку на прибуток	-	2,4	27,3	4,7	12,1	80,0	2,3
фінансові інвестиції	0,0	—	-	1,2	7,1	—	+ 1. 2
сплачені дивіденди, відсотки	20,2	45717,0	-	15738,0	-	30,0	- 0. 8
сплачені позики	0,0	—	12,1	2,1	-	—	45140,0
Чистий потік грошових коштів	37,4	-	134,3	-	97,0	У 2,6 рази	-
Залишок грошових коштів на кінець року	41,4	-	175,7	-	134,3	У 3,2 рази	-

Таблиця 3.3

Оцінка руху грошових коштів за прямим способом
в розрізі видів діяльності 2021 р.

Показники	Грошовий потік		У т. ч. за видами діяльності					
	сума, тис. грн.	питома вага, %	операційна		інвестиційна		фінансова	
			сума, тис. гри.	питом а вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага. %
Залишок грошових коштів на початок року	41,41	-	-	-	-	-	-	-
Надійшло грошових коштів:	716,191	100,0	656,5	100,0	47,47	100,0	12,1	100. 0
– від покупців	673,771	94,1	630,24	96,0	43,43	91,5	0,0	-
– по векселях	26,26	3,7	26,26	4,00	-	-	-	-
– кредити та позики	12,221	1,7	-	-	-	-	12,2	100,0
– дивіденди, відсотки отримані	4,141	0. 6	-	-	4,04	8,5	-	-
Витрачання грошових коштів:	581,76	100,0	536,31	100,0	29,29	100,0	16,2	100,0
– придбання товарів (робіт, послуг)	282,901	48,6	282,8	52,7	-	-	-	-
– виплати працівникам підприємства	226,24	38,9	226,24	42,2	-	-	-	-
– виплата відсотків	4,04	0,7	-	-	-	-	-	25,0
– сплата податку на прибуток	27,27	4,7	27,27	5,1	-	-	-	-
– за придбання необоротних активів	12,12	2,1	-	-	12,12	41,4	-	-
– погашення позик	12,12	2,1	-	-	-	-	12,1	75,0
– фінансові інвестиції	7,07	1,2	-	-	7,07	24,2	-	-
– дивіденди	10,1	1,7	-	-	10,1	34,5	-	-
Залишок грошових коштів на кінець року	175,74	-	-	-	-	-	-	-

Непрямий метод визначення грошових потоків виходить з ключового принципу бухгалтерського обліку, згідно з яким активи мають бути рівні загальній сумі зобов'язань та власного капіталу, до складу якого входить прибуток. Цей метод включає коректування суми прибутку шляхом урахування змін у поточних активах, зобов'язаннях та інших позиціях балансу (як показано на рис. 3.5). Головна перевага непрямого методу полягає у можливості оцінювати грошові потоки, виходячи лише з фінансової звітності, та встановлювати зв'язок між фінансовим результатом і змінами в грошових коштах за звітний період. Це дозволяє розрахувати показники зміни грошових коштів від різних видів діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) без значного залучення даних аналітичного обліку. Крім того, важливим є аналіз не лише самих грошових потоків, але й їх взаємодії з фінансовим результатом, який залишається у розпорядженні підприємства.

Для аналізу розбіжностей між чистим залишком грошових коштів і чистим фінансовим результатом використовуємо дані таблиці 3.4. Цей аналіз допомагає виявити причини змін у фінансовому стані підприємства, зокрема, чому фактичний залишок грошей відрізняється від прибутку, зафіксованого у фінансовій звітності.

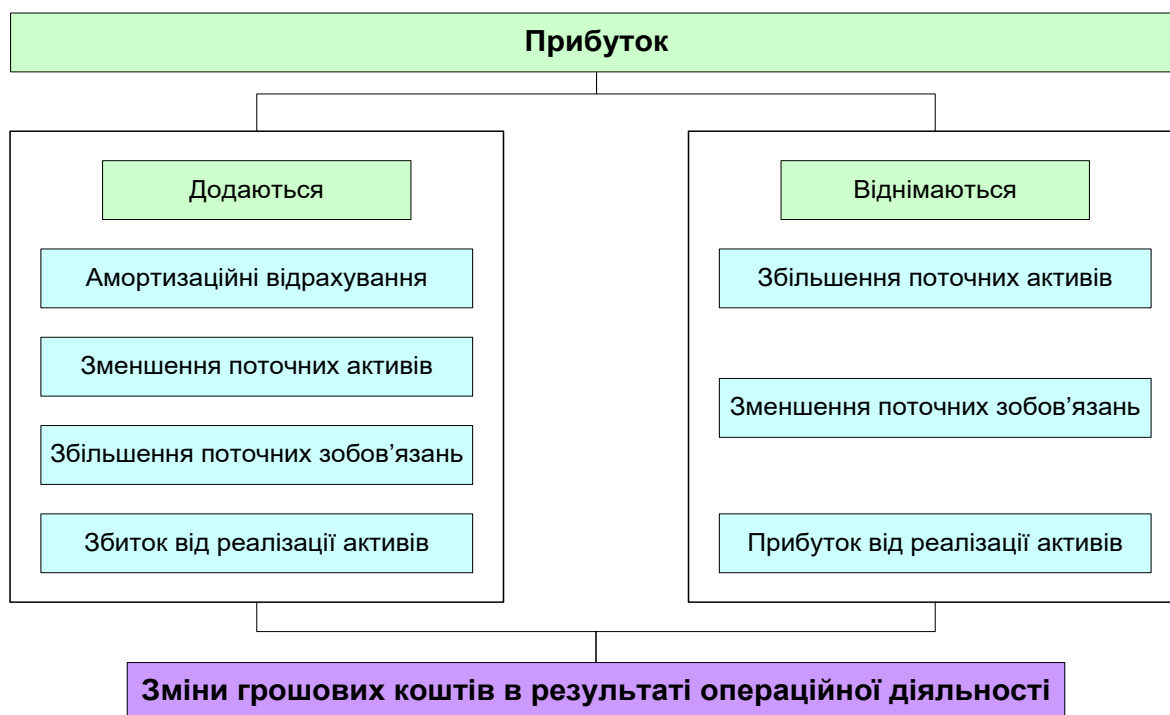

Рис. 3.5. Непрямий метод розрахунку потоку грошових коштів

Таблиця 3.4

Оцінка відхилення чистого грошових залишку від чистого фінансового результату

Показники та фактори	Умовні позначення	2020 р.	2021 р.	Відхилення	
				+/-	%
Чистий фінансовий результат	ЧФр	88,6	94,2	5,8	6,5%
+Нарахований податок на прибуток	Нп	38,0	40,4	2,4	6,5%
-Інші операційні доходи	Од	2,0	-	-2,0	-
+Інші операційні витрати	Ов	7,2	4,0	-3,0	-42,9%
+Собівартість реалізованих послуг	С	659,0	651,9	-7,2	-1,1%
-Дохід, отриманий в результаті виконання зобов'язань не грошовими засобами	Внг	86,0	22,8	-63,1	-73,5 %
-Приріст (зменшення) дебіторської заборгованості, пов'язаної з доходами	ДЗд	134,9	95,4	-39,5	-29,3%
+Кредити та позики, отримані	Ко	-	12,2	12,2	-
-Оплата товарів, робіт, послуг	От	310,1	285,6	-24,4	-7,9%
-Виплати працівникам	Впр	204,0	228,5	24,4	12,0%
-Перерахування до позабюджетних фондів	Вп	2,5	3,0	0,6	25,0%
-Перерахування до бюджету	Вбп	15,4	27,6	12,2	80,0%
Чистий залишок грошових коштів	Зч	37,8	135,6	98,0	У 2,59 рази

Аналізуючи грошові потоки за 2021 рік порівняно з 2020 роком, спостерігаємо значне зростання чистого залишку грошових коштів (у 2,59 рази), що значно перевищує приріст чистого фінансового результату (6,5%). Це зумовлено факторами, такими як зниження витрат на виробництво (7,1 тис. грн. або 1,1%), отримання додаткових кредитів і позик (12,1 тис. грн.), а також зменшення інших операційних доходів (2,0 тис. грн.) і доходів, отриманих у негрошовій формі (62,5 тис. грн. або 73,4%). Варто зазначити, що відбулося зменшення дебіторської заборгованості, пов'язаної з доходами (на 39,1 тис. грн. або 29,3%), і виплат за придбані товари, роботи і послуги (на 24,2 тис. грн. або 7,9%).

Ключовим аспектом аналізу грошових потоків є дослідження показників, які відображають якість управління грошовими потоками, а також визначення потрібних заходів для покращення управлінських рішень [Помилка! Джерело посилання не знайдено.]. Для забезпечення ефективності використання грошових коштів порівнюють грошові потоки суб'єкта господарювання із фінансовим результатом, з метою визначення показників рентабельності, використовуючи дані таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Показники оцінки руху грошових коштів

Показник	Формула розрахунку	Характеризує
Рентабельність залишку грошових коштів	$R_z = \Phi p / Z_c \times 100$ де R_z – рентабельність залишку грошових коштів; Φp – фінансовий результат діяльності підприємства; Z_c – середній залишок грошових коштів	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 три. грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні суб'єкта господарювання в середньому протягом періоду
Рентабельність витрачених грошових коштів	$R_v = \Phi p / ГПн \times 100$ де R_v – рентабельність витрачених грошових коштів; $ГПн$ – негативний грошовий потік	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 три. грошових коштів, витрачених підприємством за період
Рентабельність грошових коштів отриманих	$R_n = \Phi p / ГПп \times 100$ де R_n – рентабельність грошових коштів що надійшли; $ГПп$ – позитивний грошовий потік	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, які отримало підприємство за період
Рентабельність чистого грошового потоку	$R_{чи} = \Phi p / ГПч \times 100$ де $R_{чи}$ – рентабельність чистого грошового потоку; $ГПч$ – чистий грошовий потік	Сума прибутку (збитку) на 1 грн. чистого грошового потоку
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	$K_d = ГПч / (K + \Delta Z + D)$ де K_d – коефіцієнт достатності чистого грошового потоку; $ГПч$ – чистий грошовий потік; K – виплата по позиках; ΔZ – приріст залишків матеріальних оборотних активів; D – виплати по дивідендам власникам підприємства	Визначає достатність чистого грошового потоку, який створюється підприємством, з урахуванням потреб фінансування
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	$K_l = (ГПч - \Delta Z) / ГПн$ де K_l – коефіцієнт ліквідності грошового потоку; $-\Delta Z$ – приріст залишків грошових коштів за період	Використовується для оцінки синхронності формування різних видів грошових коштів за окремими часовими інтервалами (квартал, місяць) протягом періоду (рік)
Коефіцієнт ефективності грошових потоків	$K_e = ГПч / ГПп$ де K_e – коефіцієнт ефективності грошових потоків	Узагальнюючий показник оцінки руху грошових коштів

Показники рентабельності грошових потоків можна розрахувати для кожного виду діяльності шляхом порівняння відповідного фінансового результату до відповідного позитивного грошового потоку. Ці показники дозволяють встановити

ефективність управління грошовими потоками та визначити потенціал для подальшого розвитку підприємства. Важливо аналізувати ці коефіцієнти в динаміці, тобто спостерігати за їх зміною протягом щонайменше трьох років, вираховуючи абсолютні та відносні відхилення **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**.

Необхідно врахувати, що збільшення рівня показників рентабельності залишку грошових коштів за рахунок їх зменшення не завжди є хорошим результатом. Зростання рентабельності грошових коштів таким чином може негативно вплинути на абсолютну ліквідність підприємства. Тому при оцінці ефективності використання грошових коштів на основі показників рентабельності залишку грошових коштів важливо також враховувати структуру активів підприємства. Ефективним можна вважати використання грошових коштів, якщо частка активів суб'єкта господарювання у грошовій формі відповідає поточним потребам у них.

При аналізі доцільності використання та інвестицій грошових коштів, ключовим є врахування особливостей, що характеризують відповідні фінансові показники. Це суттєво для виведення коректних висновків. Специфіка аналізу полягає у відокремленні надходжень та витрат, які не безпосередньо пов'язані з фінансовими результатами за визначений період.

Фінансові результати фіксуються в бухгалтерському обліку на основі принципу нарахування, тоді як реальні надходження і використання грошових коштів відображаються за касовим принципом. Це означає, що між моментами нарахування і фактичним отриманням або витратами існує часовий проміжок, внаслідок чого фінансовий результат діяльності може бути відображений у звітності за інший період.

Таким чином, падіння рентабельності витрачених коштів не обов'язково свідчить про негативні наслідки поточної діяльності компанії, особливо якщо таке зниження викликане зростанням виплат, що обіцяють прибуток у майбутньому. Аналогічно, зниження рентабельності отриманих коштів не завжди є негативним, якщо воно пов'язане із зростанням грошових надходжень від комерційних операцій, фінансовий результат яких було враховано у попередніх періодах.

Аналіз грошових потоків з використанням прямого методу демонструє, що рух грошових коштів компанії та їх баланс впливають як безпосередні (прямі), так і опосередковані (непрямі) чинники. Прямі чинники безпосередньо впливають на рух грошових коштів, викликаючи зміни у величині їх надходження та виплат. Непрямі чинники зумовлені показниками, обрахованими на основі принципу нарахування і

впливають на грошові потоки через податок на прибуток, що змінює величину їх перерахувань до бюджету. Вплив непрямих чинників викликає непропорційну зміну грошових потоків компанії.

Для всебічного аналізу впливу як прямих, так і непрямих чинників на рух грошових коштів та їх залишок у компанії, потрібно використовувати наступну формулу:

$$Зк = Пз + Дпн - Внг - ДЗд + В1 + Ао + Цн + Ко + Д + Ін - От - Вф - Вб - (Дпн - С - Ва + Цп + Дд + Од + Цп - Ов + Нд - Нв + відх.) \times Стк + КЗп - Вб1 - Ав - Ф - Дв - Кв - Р1$$

Пояснення до умовних позначень показників, що наведені в формулі, подані в таблиці 3.6.

Формула демонструє, що вплив факторів, представлених показниками «Нарахована виручка від продажу продукції, товарів, робіт, послуг» (Внв) та «Виручка, отримана через нефінансові операції» (Внг), а також «Зміна дебіторської заборгованості, пов'язаної з доходами» (ДЗд), відбивається на грошових потоках суб'єкта господарювання як безпосередньо, так і опосередковано. Зміни у нарахованій виручці від продажу та виручці, отриманій через нефінансові засоби, а також у динаміці дебіторської заборгованості, що впливає на доходи, безпосередньо впливають на грошові потоки, адже це визначає обсяг отриманої виручки грошима. Такі фактори також непрямим чином впливають на грошові потоки, оскільки нарахована виручка від продажу впливає на прибуток (збиток) перед оподаткуванням. Виручка, отримана через нефінансові операції, та зміни в дебіторській заборгованості щодо доходів складають частину цих показників [29].

Аналіз грошових потоків суб'єкта господарювання базується на звітних даних, відображених у таблиці 3.6.

Для вивчення впливу прямих та непрямих факторів на кінцевий залишок грошових коштів організації, із залученням методів їх узагальнення або деталізації, використовується алгоритм, що детально викладений у таблиці 3.7. Цифрова нумерація факторів у графі А цієї таблиці відображає їх рівень відносно показника, що досліджується.

Таблиця 3.6.

Умовні значення досліджуваних і факторних показників (тис. грн.)

Показники	Умовні позначення	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4
Початковий залишок грошових коштів	Пз	4,0	41,4
Надійшло грошових коштів, у т. ч. :	Н	658,5	716,1
виручка від продажу продукції	Дп	609,0	630,2
виручка від продажу необоротних активів	Ві	17,2	43,4
аванси, отримані від покупців (замовників)	Ао	0	0
цільове фінансування та цільові надходження	Цн	0	0
кредити та позики, отримані	Ко	0	12,1
дивіденди, відсотки отримані	Д	1,1	4,1
інші надходження	Ін	31,3	26,3
Витрачено грошових коштів, у т. ч. :	В	621,2	581,8
оплата придбаних товарів (робіт, послуг)	От	307,0	282,8
виплати працівникам підприємства	Впр	202,0	226,2
перерахування до позабюджетних фондів	Вф	0	0
перерахування до бюджету, у т. ч. :	Вб	15,2	27,3
податку на прибуток	Вбп	15,2	27,3
інших податків, обов'язкових платежів	Вбі	0	0
аванси, видані постачальникам (підрядникам)	Ав	12,1	0
фінансові інвестиції	Ф	0	7,1
сплачені дивіденди, відсотки	Дв	20,2	14,1
інші перераховані виплати	Рі	64,6	24,2
Чистий потік грошових коштів	Зч	37,4	134,3
Кінцевий залишок грошових коштів	Зк	41,4	175,7
Дохід від продажу продукції, у т. ч. :	Дпн	525,2	572,7
дохід, отриманий в результаті виконання зобов'язань негрошовими засобами	Внг	85,1	22,6
приріст (зменшення) дебіторської заборгованості, пов'язаної зі збільшенням доходів	ДЗд	133,6	94,5
Собівартість реалізованої продукції	С	652,5	645,4
Витрати на збут	Кв	0	0
Адміністративні витрати	Ва	0	0
Відсотки до отримання	Цн	0	0
Доходи від участі в капіталі	Дд	0	0
Інші операційні доходи	Од	2,0	0
Інші операційні витрати	Ов	7,1	4,1
Надзвичайні доходи, витрати	Нд,Нв	0	0
Прибуток (збиток) до оподаткування	По	125,2	133,3
Нарахований податок па прибуток	Нп	37,6	40,0
Чистий прибуток (збиток)	ЧФр	87,7	93,3

Таблиця 3.7

Результати розрахунку впливу прямих і непрямих факторів зміну кінцевого залишку грошових коштів, тис. грн.

Показники та фактори	Умовні позначення	Порядок розрахунку	Результат
Зміна кінцевого залишку грошових коштів	ΔZ_K	$Z_{ki}-Z_{ko}$	134,3
Зміна початкового залишку грошових коштів	$\Delta Z_K(\Delta P_3)$	$P_{zi}-P_{zo}$	37,4
Зміна чистого потоку грошових коштів	$\Delta Z_K(\Delta Z_{\text{ч}})$	$Z_{\text{чи}}-Z_{\text{чо}}$	97,0
Зміна надходження грошових коштів	$\Delta Z_K(\Delta H)$	H_i-H_o	57,6
Зміна виручки від продажу продукції, товарів, робіт та послуг, необоротних активів	$\Delta Z_K(\Delta B_n)$	$B_{ni}-B_{no}$	47,5
Зміна кредитів та позик, отриманих	$\Delta Z_K(\Delta K_o)$	$K_{oi}-K_{oo}$	12,1
Зміна дивідендів, відсотків отриманих	$\Delta Z_K(\Delta D)$	D_i-D_o	3,1
Зміна інших надходжень	$\Delta Z_K(\Delta I_n)$	$I_{ni}-I_{no}$	-5,1
Зміна витрачання грошових коштів	$\Delta Z_K(\Delta B)$	$-(B_i-B_o)$	39,4
Зміна оплати товарів, робіт, послуг	$\Delta Z_K(\Delta O_v)$	$-(O_{ti}-O_{to})$	24,2
Зміна виплат працівникам	$\Delta Z_K(\Delta B_{\text{пр}})$	$-(B_{\text{пр}i}-B_{\text{пр}o})$	-24,2
Зміна перерахувань податку на прибуток	$\Delta Z_K(\Delta B_{\text{бп}})$	$-(B_{\text{бп}i}-B_{\text{бп}o})$	-12,1
Зміна фінансових інвестицій	$\Delta Z_K(\Delta \Phi)$	$-(\Phi_i-\Phi_o)$	-7,1
Зміна сплачених дивідендів і відсотків	$\Delta Z_K(\Delta D_v)$	$-(D_{vi}-D_{vo})$	6,1
Зміна інших витрат	$\Delta Z_K(\Delta P_i)$	$-(P_{ii}-P_{io})$	40,4
Зміна авансів, виданих постачальникам	$\Delta Z_K(\Delta A_v)$	$-(A_{vi}-A_{vo})$	12,1

За даними таблиці 3.7, можна зробити висновок, що зміна залишку грошових коштів сталася за рахунок зростання початкового залишку грошових коштів на 37,4 тис. грн. та чистого залишку грошових коштів на 97 тис. грн.

На збільшення кінцевого залишку грошових коштів вплинули наступні фактори:

1. Зміна надходжень грошових коштів за рахунок:

- збільшення виручки від продажу продукції, товарів, робіт та послуг на 47,5 тис. грн.;
- збільшення кредитів та позик – на 12,1 тис. грн.;
- збільшення дивідендів отриманих – на 3,1 тис. грн.;
- зменшення інших надходжень – на 5,1 тис. грн.

2. Зміна витрачання грошових коштів за рахунок:

- збільшення оплати товарів, робіт, послуг – на 24,2 тис. грн.;
- зменшення виплат працівникам – на 24,2 тис. грн.;
- зменшення перерахувань податку на прибуток – на 12,1 тис. грн.;
- збільшення фінансових інвестицій – на 7,1 тис. грн.;
- зменшення сплачених дивідендів і відсотків – на 6,1 тис. грн.;
- зменшення інших виплат – на 40,4 тис. грн.;
- збільшення виплат авансів постачальникам – на 12,1 тис. грн.

Найбільший вплив на збільшення чистого залишку грошових коштів здійснило збільшення надходження грошових коштів.

Для розрахунку чистого руху грошових коштів від операційної діяльності доцільно виключити сплачені відсотки та сплачений податок на прибуток (рядки 130 і 140 ф. 3). Ця сума відображається в рядку 150 ф. 3 і характеризує «Чистий рух коштів від надзвичайних подій». На цій статті виводять відповідні надходження.

Розрахувавши і проаналізувавши загальну оцінку стану майна перейдемо до визначення загальної суми грошових коштів від операційної діяльності. Оцінку цих сум здійснимо за допомогою порівняння даних звітного періоду (2021 р.) з попереднім (2020 р.), розрахувавши зміни й вивчаючи причини, які зумовили до зменшення коштів операційної діяльності у звітному році (таблиця 3.8).

Таблиця 3.8

Визначення і оцінка грошових коштів від операційної діяльності

ПП «АВС-АГРО», тис. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	Зміна
1. Прибуток від операційної діяльності до оподаткування	222,2	254,5	32,3
2. Збільшення оборотних активів	-222,2	-260,6	-38,4
3. Збільшення витрат майбутніх періодів	-40,4	-20,2	20,2
4. Зменшення поточних зобов'язань	101,0	105,0	4,0
5. Збільшення доходів майбутніх періодів	40,4	60,6	20,2
6. Грошові кошти від операційної діяльності	101,0	139,4	38,4

Та витрати коштів, пов'язані з надзвичайними подіями, віднімаючи виплачені відсотки та податки на прибуток. Стаття «Рух коштів від надзвичайних подій» ф. № 3 свідчить про надходження і витрати грошових коштів, які стосуються надзвичайних подій у процесі операційної діяльності.

Як приклади руху коштів внаслідок надзвичайних подій можна навести:

- надходження від страхових компаній у якості компенсації збитків від пожежі;
- надання допомоги співробітникам, які постраждали внаслідок стихійного лиха.

Ця стаття відображає «лише надходження та витрати коштів унаслідок надзвичайних подій, пов'язаних з операційною діяльністю, оскільки такі статті присутні також у складі інвестиційної та фінансової діяльності» [100].

У нашому випадку рух коштів від надзвичайних подій становив за графою «надходження» – 2,0 тис. грн., за графою «видаток» – 7,1 тис. грн. (рядок 160).

Отже, за звітний період чисті надходження коштів від операційної діяльності становлять $139,4 + 2,0 - 7,1 = 134,3$ тис. грн.

За попередній період:

- кошти від операційної діяльності – 101 тис. грн.;
- сплачені відсотки – 7,1 тис. грн.;
- сплачені податки на прибуток – 28,3 тис. грн.;
- загальна чиста надходження коштів від операційної діяльності – 65,6 тис. грн.

Наступний крок у аналітичному процесі полягає у розгляді та оцінці грошових потоків, що виникають у контексті інвестиційної активності компанії.

Інвестиційна активність компанії включає ряд операцій, які стосуються купівлі та продажу активів довгострокового характеру, таких як необоротні активи, а також короткострокових фінансових вкладень, які не є прямими грошовими еквівалентами.

Основні види грошових операцій у сфері інвестиційної діяльності включають:

- Витрати, пов'язані з придбанням основних фондів та нематеріальних активів;
- Вхідні грошові потоки від реалізації довгострокових активів;
- Надання фінансових позик іншим організаціям;
- Отримання коштів від інвестицій, які приносять дивіденди та процентні доходи.

Аналіз руху коштів, викликаного інвестиційною діяльністю, здійснюється шляхом дослідження змін у бухгалтерських розділах "Необоротні активи" та "Поточні фінансові інвестиції". Ці зміни фіксуються у відповідних секціях звіту про рух коштів (форма 3) [30].

Суми, отримані від продажу акцій або довгострокових боргових зобов'язань інших компаній, відображаються у статті "Реалізація фінансових інвестицій". На нашому підприємстві ця сума досягла 100 тис. грн.

Стаття "Реалізація необоротних активів" відображає суму грошових коштів, що надійшли від продажу основних та нематеріальних активів, а також інших довгострокових необоротних активів (крім фінансових інвестицій), що на нашому підприємстві склала 110 тис. грн.

Стаття "Реалізація майнових комплексів" включає грошові кошти, отримані від продажу дочірніх компаній, мінус кошти та еквіваленти, що були продані разом із майновим комплексом.

Статті "Отримані відсотки" та "Отримані дивіденди" відображають грошові кошти, отримані як відсотки за фінансові аванси, позики, надані іншим сторонам (на нашому підприємстві – 6 тис. грн.), а також у вигляді дивідендів (на нашому підприємстві – 3 тис. грн.) та часток участі в спільних підприємствах.

Стаття "Інші надходження" (ряд. 230) включає кошти, отримані від повернення авансів та позик, наданих іншим сторонам, надходження коштів від ф'ючерсних та форвардних контрактів, опціонів, контрактів "своп". У нашому випадку це становило 35 тис. грн.

Стаття "Придбання фінансових інвестицій" показує витрати на придбання акцій або довгострокових боргових зобов'язань інших компаній, а також часток участі у спільних підприємствах – 50 тис. грн.

Стаття "Придбання необоротних активів" відображає виплати на придбання основних та нематеріальних активів, інших необоротних активів (окрім фінансових інвестицій). На нашому підприємстві такі витрати становили 730 тис. грн.

Стаття "Придбання майнових комплексів" відображає витрати на придбання інших господарських підприємств. Стаття "Інші платежі" включає аванси та грошові позики, надані іншим сторонам.

Стаття "Рух коштів від надзвичайних подій" реєструє кошти, пов'язані з надзвичайними подіями в рамках інвестиційної діяльності. "Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності" показує загальний результат руху коштів від цієї діяльності, включаючи надзвичайні події, який склав 529 тис. грн. на нашому підприємстві.

Для аналізу коштів від інвестиційної діяльності використовується аналітична таблиця 3.9.

На наступному етапі аналізу звіту про рух коштів вивчається рух коштів, викликаний фінансовою діяльністю, тобто аналізується третій розділ звіту.

Таблиця 3.9

Динаміка коштів від інвестиційної діяльності, тис. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	Зміна
1. Реалізація фінансових інвестицій	95,0	100,0	5,0
2. Реалізація необоротних активів	80,0	110,0	30,0
3. Отримані відсотки	6,0	6,0	0,0
4. Отримані дивіденди	3,0	3,0	0,0
5. Інші надходження	40,0	35,0	-5,0
6. Придбання фінансових інвестицій	-45,0	-50,0	5,0
7. Придбання необоротних активів	-600,0	-730,0	130,0
8. Надходження коштів від надзвичайних подій	-10,0	-12,0	-2,0
Усього коштів від інвестиційної діяльності	431,0	529,0	97,0

Для аналізу змін у фінансовій діяльності необхідно розглянути варіації у статтях балансу, що включають «Власний капітал» та інші фінансові показники, відображені у розділах балансу «Забезпечення наступних витрат і платежів», «Довгострокові зобов'язання» та «Поточні зобов'язання». До цих статей відносяться:

- «Короткострокові кредити банків»;
- «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»;
- «Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками».

Ми розглянемо та проаналізуємо деталі окремих пунктів третього розділу звіту про рух грошових коштів. На статтю "Надходження власного капіталу" відображено кошти, одержані від емісії акцій та інших операцій, що призводять до збільшення власного капіталу підприємства (у нашому випадку – 337 тис. грн.). Стаття "Отримані позики" відображає суми коштів, отримані в результаті залучення боргових зобов'язань (позики, векселі, облігації тощо), які не пов'язані з операційною діяльністю. У нашому прикладі ця сума склала 220 тис. грн.

Стаття "Інші надходження" відображає кошти, залучені в ході фінансової діяльності. Стаття "Погашення позик" показує суми, сплачені для погашення боргів. У нашому випадку це 70 тис. грн. Сума "Сплачені дивіденди" на підприємстві склала 35 тис. грн.

Стаття "Інші платежі" включає кошти, використані для викупу власних акцій, оплати орендарям заборгованостей за фінансову оренду, а також інші платежі, пов'язані з фінансовою діяльністю. Ця сума дорівнює 10 тис. грн.

Стаття "Рух коштів від надзвичайних подій" відображає кошти, пов'язані з незвичайними подіями у фінансовій діяльності. У нашому випадку це 4 тис. грн. "Чистий рух коштів від фінансової діяльності" демонструє загальний результат руху коштів, включаючи надзвичайні події.

Таблиця 3.10.

Оцінка руху грошових коштів від фінансової діяльності, тис. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	Зміна
1. Надходження власного капіталу	332,0	337,0	5,0
2. Отримані позики	200,0	220,0	20,0
3. Погашення позик	-80,0	-70,0	10,0
4. Сплачені дивіденди	-45,0	-35,0	10,0
5. Інші платежі	-5,0	-10,0	-5,0
6. Чистий рух коштів від надзвичайних подій	402,0	442,0	40,0
7. Рух коштів від надзвичайних подій	6,0	4,0	-2,0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	408,0	446,0	44,0

Отже, після визначення загальних сум коштів, отриманих від різних видів діяльності підприємства, слід виконати розрахунки та аналізувати чистий рух коштів за звітний період, як це відображено в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11.

Оцінка руху коштів на підприємстві за 2021 р., тис. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	Зміна
1. Чистий рух коштів від операційної діяльності	85,0	98,0	13,0
2. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-431,0	-529,0	-98,0
3. Чистий рух коштів від фінансової діяльності	408,0	446,0	38,0
Усього чистого руху коштів	56,0	15,0	-41,0
4. Залишок коштів на початок року	175,0	190,0	15,0
5. Вплив зміни валютних курсових різниць на залишок коштів	1,0	1,0	-
6. Залишок коштів на кінець року	232,0	206,0	-26,0

Аналізуючи рух коштів за даними форми 4, необхідно також розглянути ключові показники оборотності коштів, серед яких основними є:

1. Мінімальна сума коштів, яка необхідна для здійснення господарських операцій. Ця сума розраховується за формулою (3.1):

$$\Gamma_m = \frac{B_{op}}{O_o}, \quad (3.1)$$

де Γ_m – мінімальна сума коштів; B_{op} – операційні витрати; O_o – оборотність коштів.

Операційні витрати включають витрати коштів на закупівлю товару та сировини, виплату заробітної плати, процентів, дивідендів.

2. Оборотність коштів. Розраховується за формулою (3.2):

$$O_m = \frac{360 \text{ днів}}{Ц_o}, \text{ або } O_o = \frac{360 \text{ днів}}{П_o}, \quad (3.2)$$

де O_o – оборотність грошових коштів; $Ц_o$ – цикл оборотності грошових коштів; $П_o$ – кількість днів між закупівлею сировини та надходженням виручки від продажу готових виробів.

Так, на аналізованому підприємстві цикл обороту коштів становить 72 дні. Річні витрати – 6000 тис. грн., оборотність коштів визначатиметься як $360/72 = 5$ (днів), а мінімальна сума коштів, яку підприємство може тримати в обороті, буде: $6000 \text{ тис. грн.} / 5 \text{ днів} = 1200 \text{ тис. грн.}$

Отже, для підтримання ліквідності протягом року, підприємству необхідно мати в обігу 1200 тис. грн. Якщо в обігу буде менше коштів, це може призвести до погіршення фінансового стану, якщо більше – це буде неефективно, оскільки за залучені кошти потрібно платити відсотки. Такий розрахунок рекомендується робити, коли надходження коштів є рівномірними [47].

3. Тривалість періоду обороту коштів.

Цей показник щодо грошей визначається так само, як і аналогічний показник для оборотних матеріальних засобів. Він визначається за формулою (3.3):

$$T_o = \frac{C_{ог} \cdot Д}{O}, \quad (3.3)$$

де T_o – період обороту; $C_{ог}$ – середні залишки грошових оборотних коштів; $Д$ – тривалість періоду в днях (360, 90, 30 днів); O – оборот за період.

Для визначення величини середнього обороту використовується кредитовий оборот на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

Окрім основних показників оборотності коштів, експерти з фінансового аналізу часто звертають увагу на додаткові подібні індикатори. За даними фінансового балансу можна визначити відношення між коштами, які входять до складу оборотних активів, та поточними зобов'язаннями. Якщо спостерігається тенденція до їх зменшення, це може вказувати на фінансові проблеми.

У ринкових умовах керівництво підприємства зосереджує увагу на аналізі операційного циклу, а саме на вивченні періоду обороту коштів, який включає час між надходженням і витратами оборотного капіталу та грошовими вливаннями.

Період обороту коштів, інакше званий виробничо-комерційним циклом, охоплює часовий проміжок між:

а) придбанням сировини та матеріалів і отриманням платежів за продаж товарів від дебіторів;

б) виплатами за сировину та матеріали і поступленням коштів від дебіторів.

Отже, операційний цикл починається з купівлі матеріалів та закінчується надходженням грошових коштів від дебіторів.

3.2. Аналітична оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства

У ринковій економіці, де існує ризик ліквідації підприємств через банкрутство, одним з ключових показників фінансового стану є ліквідність. Фінансовий стан підприємства оцінюється з точки зору його короткострокової та довгострокової перспективи. У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання є його ліквідність та платоспроможність, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями. Поняття «ліквідний» передбачає легке перетворення майна на гроші. Ліквідність суб'єкта господарювання – це його здатність змінювати свої активи на грошові кошти для покриття всіх необхідних платежів.

Найліквіднішими є готівкові кошти (або сальдо балансового рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті»). Другим за рівнем ліквідності активом є короткострокові інвестиції (цінні папери), адже у разі необхідності їх можна швидко реалізувати [39].

Дебіторська заборгованість вважається активом із високою ліквідністю, оскільки існує очікування, що дебітори виконають свої платіжні зобов'язання в найкоротші

терміни. В той же час, запаси є найменш ліквідними серед поточних активів, оскільки їх конвертація в грошові кошти вимагає спочатку їх продажу. Таким чином, під ліквідністю активу розуміється його здатність бути перетвореним на грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається часом, потрібним для такого перетворення. Чим швидше актив може бути конвертований в гроші, тим вища його ліквідність.

Короткострокові зобов'язання – це борги, які повинні бути погашені протягом року. Коли настає час виконання платіжних обов'язків, суб'єкт господарювання має мати достатньо коштів для їх погашення. Аналіз ліквідності балансу включає порівняння активів і зобов'язань за ступенем їх ліквідності та термінами погашення. Активи можна класифікувати за ліквідністю наступним чином:

1. Високоліквідні активи (A1) включають всі види грошових коштів та їх еквіваленти, що можуть бути використані для поточних розрахунків. До цієї категорії також відносяться короткострокові фінансові інвестиції та цінні папери, еквівалентні грошовим коштам (це включає рядки 150, 220, 230, 240 другої частини активного балансу). На підприємстві сума таких активів становить 396 тис. грн.

2. Активи, що реалізуються в короткостроковій перспективі (A2), охоплюють ті активи, які можуть бути перетворені на гроші протягом визначеного часу. Ця категорія включає дебіторську заборгованість (рядки 160-220 балансу). Ліквідність таких активів залежить від багатьох чинників, включаючи компетентність фінансового персоналу, платоспроможність боржників, умови надання кредиту клієнтам та інші фактори. Загальна вартість цих активів на підприємстві становить 715 тис. грн.

3. Активи з повільною реалізацією (A3) охоплюють елементи другого розділу активу балансу, включаючи запаси та інші оборотні активи (рядки 100-140 та рядок 250). Продаж запасів неможливий без наявності покупця, і інколи вони потребують додаткової обробки перед продажем. Загальна вартість таких активів на підприємстві складає 1 988 тис. грн.

4. Активи, які складно реалізувати (A4), використовуються в довгостроковій господарській діяльності. До цієї категорії відносяться всі пункти першого розділу активу балансу, що стосуються «Необоротних активів», загальна вартість яких дорівнює 5093 тис. грн.

Три основні категорії активів – високоліквідні активи, активи, які можуть бути швидко продані, та активи, які реалізуються не одразу – змінюються регулярно в рамках звичайної діяльності підприємства, тому їх відносять до його поточних активів.

Структурування пасивів балансу відбувається відповідно до строків їх погашення наступним чином:

1. Невідкладні пасиви (П1) включають заборгованість перед кредиторами, платежі за дивідендами та кредити, що підлягають своєчасному погашенню (сума становить 407 тис. грн.).

2. Короткострокові пасиви (П2) охоплюють кредити від банків на короткий термін та поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (рядок 510 балансу) та випущені векселі на загальну суму 340 тис. грн. Цю інформацію можна отримати з четвертого розділу балансу, що стосується «Поточних зобов'язань».

3. Довгострокові пасиви (П3) представляють довгострокові зобов'язання, які знаходяться в третьому розділі пасиву балансу, з сумою 300 тис. грн.

4. Постійні пасиви (П4) знаходяться у першому розділі пасиву балансу, який включає «Власний капітал» та інші довгострокові зобов'язання на суму 6829 тис. грн.

Ефективність підприємства в контексті ліквідності визначається співвідношенням його поточних активів до короткострокових зобов'язань. Рівень ліквідності підприємства може варіюватися, залежно від структури його оборотного капіталу. Якщо оборотний капітал переважно складається з грошових коштів та короткострокової дебіторської заборгованості, підприємство вважається більш ліквідним, ніж те, яке має оборотний капітал, переважно складений з запасів. Оцінка реального рівня ліквідності вимагає детального аналізу балансу ліквідності, який включає в себе два ключові етапи: формування балансу ліквідності (див. таблиця 3.12) та розрахунок та аналіз основних показників ліквідності [46].

Ліквідність балансу підприємства відображає його здатність задовольняти зобов'язання за допомогою активів, які можуть бути перетворені на грошові кошти в терміни, що відповідають строкам погашення зобов'язань. Оцінка ліквідності балансу вимагає порівняння сум за кожною категорією активів і пасивів. Баланс вважається повністю ліквідним, якщо він задовольняє наступні критерії:

- Найбільш ліквідні активи дорівнюють або перевищують негайні пасиви;
- Активи, які можуть бути швидко реалізовані, дорівнюють або перевищують короткострокові пасиви;
- Активи, що реалізуються повільно, дорівнюють або перевищують довгострокові пасиви;
- Активи, які важко реалізувати, менші за постійні пасиви.

Таблиця 3.12.

Аналіз ліквідності балансу, тис. грн.

Актив	На початок періоду	На кінець періоду	Пасив	На початок періоду	На кінець періоду	Платіжний надлишок	
						На початок періоду	На кінець періоду
1. Найбільш ліквідні активи (A1)	190,0	206,0	1. Негайні пасиви (П1)	128,0	182,0	62,0	24,0
2. Активи, що швидко реалізуються (A2)	562,0	525,0	2. Короткострокові пасиви (П2)	450,0	565,0	112,0	-40,0
3. Активи, що реалізуються повністю (A3)	1790,0	2058,0	3. Довгострокові пасиви (П3)	220,0	300,0		1758,0
4. Активи, що важко реалізуються (A4)	2130,0	5093,0	4. Постійні пасиви (П4)	3874,0	6835,0	-1744,0	-1742,0
Баланс	4672,0	7882,0	Баланс	4672,0	7882,0	-	-

Якщо підприємство виконує перші три умови, то четверта умова, як правило, також виконується, що свідчить про наявність власних оборотних коштів і фінансову стабільність підприємства. Невиконання будь-якої з перших трьох умов вказує на розбіжності між фактичною та абсолютною ліквідністю балансу.

Згідно з аналізованими даними, баланс підприємства в основному є ліквідним. На кінець звітного періоду спостерігається наступне:

$$A1 > П1; A2 < П2; A3 > П3; A4 < П4.$$

Проте баланс не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки у підприємства на кінець звітного періоду з'явилися проблеми з поверненням короткострокових кредитів, кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Якщо рівень ліквідності на підприємстві настільки високий, що після погашення найбільш термінових зобов'язань залишаються вільні кошти, можна прискорити терміни розрахунків з банками, постачальниками та іншими кредиторами. Майбутню ліквідність можна визначити, аналізуючи відношення активів, які реалізуються повільно, до довгострокових пасивів, тобто майбутніх надходжень і платежів. Вивчення балансів ліквідності за декілька періодів допомагає виявити тренди зміни фінансового стану підприємства.

Для розробки фінансового плану баланс ліквідності є важливим інструментом, який дозволяє робити прогностичні розрахунки на випадок ліквідації підприємства.

Другим етапом аналізу ліквідності суб'єкта господарювання є розрахунок і аналіз основних показників ліквідності, які використовуються для оцінки здатності суб'єкта виконати свої короткострокові зобов'язання. Показники ліквідності дають зрозуміти не лише про платоспроможність суб'єкта господарювання на конкретну дату, а й у випадку надзвичайних ситуацій.

Ліквідність підприємства можна оцінити за допомогою коефіцієнтів ліквідності. Вони можуть мати різні назви, але суть їх загалом однакова як на українських підприємствах, так і у зарубіжних компаніях.

Основні показники ліквідності:

1. Загальний коефіцієнт ліквідності (коефіцієнт покриття, поточний коефіцієнт ліквідності) надає загальну оцінку платоспроможності підприємства і обчислюється за формулою:

$$K_{зл} = \frac{(A_1 + A_2 + A_3)}{(П_1 + П_2 + П_3)}, \quad (3.4)$$

Цей показник вказує, скільки гривень поточних активів припадає на одну гривню поточних зобов'язань. На ПП «АВС-АГРО» він дорівнює 1,17. Логіка цього показника полягає в тому, що підприємство погашає короткострокові зобов'язання переважно за рахунок поточних активів. Отже, якщо поточні активи переважають поточні зобов'язання, як в нашому випадку, підприємство вважається ліквідним. Розмір перевищення задається коефіцієнтом покриття. Значення цього показника залежить від галузі та виду діяльності. У європейській обліково-аналітичній практиці вказується критичне мінімальне значення цього показника. Прийнято, що поточні активи повинні вдвічі перевершувати короткострокові зобов'язання.

Якщо на підприємстві співвідношення поточних активів до короткострокових зобов'язань нижче 1:1, це може вказувати на високий фінансовий ризик, оскільки підприємство може мати проблеми з виплатою своїх рахунків. Співвідношення 1:1 передбачає, що поточні активи рівні короткостроковим зобов'язанням. Однак, через різний рівень ліквідності активів, не всі активи можуть бути швидко реалізовані, що може створити ризик для фінансової стабільності підприємства. Якщо коефіцієнт покриття значно перевищує співвідношення 1:1, можна вважати, що підприємство має достатні оборотні кошти, що сформовані за рахунок власних джерел. Для кредиторів

такий варіант формування оборотних коштів є найбільш допустимим. Однак, з погляду менеджера, накопичення запасів на підприємстві, збільшення дебіторської заборгованості може бути свідченням неефективного управління активами. Скорочення коефіцієнта покриття може бути викликано двома факторами: зростанням поточних активів і значним зростанням короткострокових зобов'язань.

Для виявлення причин зміни цього показника необхідно аналізувати зміни в структурі джерел коштів та їх розміщенні, зіставляючи з початком року.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності — зазначений показник схожий за змістом на коефіцієнт покриття, але розраховується для вузького кола поточних активів, виключаючи найменш ліквідну їх частину — виробничі запаси. Він розраховується так:

$$K_{шл} = \frac{(A_1 + A_2)}{(П_1 + П_2)}, \quad (3.5)$$

Виробничі запаси виключаються з розрахунку не тільки через їх меншу ліквідність, але й через те, що кошти, отримані в разі вимушеної реалізації виробничих запасів, можуть бути істотно нижчими за вартість їхньої закупівлі. У ринковій економіці зазвичай отримують 40% і менше від облікової вартості запасів у разі ліквідації підприємства. «Розумним» коефіцієнтом швидкої ліквідності вважається співвідношення 1:1. На досліджуваному підприємстві він дорівнює 1,16. Часто підприємства мають нижчий коефіцієнт швидкої ліквідності (наприклад, 0,5:1), тому для оцінки їх фактичної ліквідності треба аналізувати тенденції зміни цього показника за певний період. Наприклад, якщо зростання коефіцієнта швидкої ліквідності було пов'язане в основному зі зростанням невинуватеної дебіторської заборгованості, це може вказувати на серйозні фінансові проблеми підприємства. У світовій економічній літературі цей коефіцієнт називають коефіцієнтом миттєвої оцінки.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності вимірює здатність підприємства швидко погасити свої короткострокові боргові зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів. Цей коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K_{абс.лк} = \frac{A_1}{(П_1 + П_2)}, \quad (3.6)$$

де Гк — грошові кошти, Кц — короткострокові цінні папери, Кз — короткострокові зобов'язання. Теоретично вважається достатнім, якщо цей коефіцієнт становить 0,2 або

вище. Наприклад, на підприємстві «АВС-АГРО» цей показник дорівнює 0,76. На практиці середні значення коефіцієнтів ліквідності часто бувають нижчими, але це ще не означає, що підприємство не може негайно погасити свої борги, адже малоімовірно, що всі кредитори одночасно пред'являть свої вимоги.

Ліквідність підприємства також характеризується показником маневреності власних оборотних коштів. Цей показник визначається як відношення грошових коштів до капіталу, що функціонує, та показує ту частину власних оборотних коштів, які перебувають у формі грошових коштів з абсолютною ліквідністю. Для підприємства, що нормально функціонує, цей показник коливається від нуля до одиниці, і прийнятне орієнтовне значення показника визначає підприємство самостійно. Воно залежить від різних факторів, наприклад, від того, наскільки високою є щоденна потреба підприємства у вільних грошових ресурсах.

Ліквідність підприємства означає спроможність будь-якого з його активів трансформуватися в гроші, а рівень ліквідності визначається тривалістю періоду, протягом якого відбувається ця трансформація. Чим коротший цей період, тим вищою є ліквідність. Для визначення індексу ліквідності, що показує кількість днів, необхідних для перетворення поточних активів на готівку, виконують відповідний розрахунок.

Згідно з даними таблиці 3.7, індекс ліквідності підприємства дорівнює: $5850000 / 250000 = 23,4$ дня. Це означає, що підприємству потрібно приблизно 23,4 дня, щоб перетворити свої поточні активи в готівку.

Різні показники ліквідності відображають інтереси різних груп аналітиків: коефіцієнт абсолютної ліквідності має значення для постачальників, коефіцієнт швидкої ліквідності важливий для банків, а коефіцієнт поточної ліквідності важливий для інвесторів та акціонерів підприємства.

Важливо відзначити, що ліквідність і платоспроможність підприємства – це не тотожні поняття. Навіть якщо коефіцієнти ліквідності вказують на задовільний фінансовий стан, це може бути оманливо, якщо в структурі поточних активів переважають неліквідні активи та короткострокова дебіторська заборгованість.

Таблиця 3.13

Розрахунок індексу ліквідності ПП «АВС-АГРО»

Показник	Сума, тис. грн.	Кількість днів, необхідна для перетворення	Разом (гр. 1 • гр. 2)
----------	--------------------	---	-----------------------

1. Готівка	40000,0		
2. Дебіторська заборгованість	90000,0	25	2250000,0
3. Товарні запаси	120000,0	30	3600000,0
Усього	250000,0		5850000,0

Платоспроможність означає наявність у підприємства достатньої кількості коштів для погашення короткострокових зобов'язань. Ознаками платоспроможності є наявність грошей у касі, на поточних рахунках, відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Наявність невеликих залишків грошей на поточних рахунках не обов'язково означає неплатоспроможність, адже кошти можуть надійти протягом декількох днів.

Загалом, компетентність фінансового менеджера підприємства проявляється в здатності забезпечити на розрахунковому рахунку і в касі достатню суму грошей для поточних платежів, при цьому решту коштів інвестувати в матеріальні та інші ліквідні активи. Важливим є також грамотне планування платіжних календарів.

Вважається, що на поточному рахунку підприємства має бути залишок коштів, який відповідає різниці між загальною кредиторською заборгованістю, терміни сплати якої настають протягом найближчого періоду (наприклад, тижня) та поточною дебіторською заборгованістю на користь підприємства, розрахунки за якою очікуються в той самий період.

Висновки до розділу 3

1. Інформація, одержана в ході аналізу грошових потоків, має значну аналітичну вартість. Вивчення даних про рух грошових ресурсів відкриває широкі можливості для глибшого розуміння фінансових операцій підприємства, дозволяючи оцінити результати його діяльності у минулому, ідентифікувати дисбаланс у формуванні та використанні грошових ресурсів, а також розробити стратегії для уникнення подібних ситуацій у майбутньому. Аналіз грошових потоків полягає в реалізації декількох послідовних кроків.

2. Головною ціллю аналізу грошових потоків є визначення адекватності та ефективності формування грошових потоків різних видів діяльності, а також оцінка їх балансу як за обсягом, так і в часі.

3. Показник гнучкості власних оборотних коштів також відіграє ключову роль у характеристиці ліквідності підприємства. Він визначається співвідношенням грошових коштів до активно працюючого капіталу. Цей показник ілюструє частку власних оборотних коштів, що знаходяться у вигляді абсолютно ліквідних грошових ресурсів. Нормально функціонуюче підприємство може мати цей показник у діапазоні від нуля до одиниці, причому його оптимальне значення встановлюється з урахуванням різноманітних факторів, таких як щоденна потреба в ліквідних коштах.

4. Важливо розуміти, що ліквідність підприємства не завжди відображає його реальну платоспроможність. Наприклад, високі коефіцієнти ліквідності можуть вказувати на задовільний фінансовий стан, але це може бути оманливою картинкою, якщо значну частину поточних активів становлять неліквідні активи та короткострокова дебіторська заборгованість.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Грошовий потік компанії відображає всі фінансові транзакції, що здійснюються в ході її діяльності. Це охоплює не лише безпосередні грошові надходження від продажу продукції або послуг, а й різноманітні витрати: виробничі, зарплати, управлінські та інші фінансові зобов'язання. Крім того, важливими складовими грошового потоку є інвестиційна та фінансова діяльність, які впливають на загальну динаміку коштів у компанії.

Основна мета управління грошовими потоками полягає в досягненні балансу між доходами та витратами. Це передбачає оптимізацію оборотного капіталу, раціональне використання ресурсів, зменшення витрат, а також підвищення прибутковості діяльності. Такий підхід сприяє фінансовій стійкості підприємства, адаптації до змін ринкових умов, збільшенню інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на ринку.

Управління грошовими потоками в Україні відбувається на декількох рівнях: від загальнодержавного регулювання до галузевих нормативів та корпоративних правил. Це включає в себе міжнародні фінансові стандарти, що впливають на міжнародні операції та інвестиції, створюючи єдину систему, що спрямована на забезпечення прозорості, законності та ефективності фінансових процесів.

Адекватний облік грошових потоків є невід'ємною частиною ефективного управління підприємством, враховуючи економічні, юридичні та зовнішні фактори. Наприклад, на підприємстві ПП «АВС-АГРО» основні напрямки обліку грошових коштів включають точне ведення документації, контроль за використанням фінансових ресурсів та систематичну інвентаризацію.

Звітність є основою для прийняття економічно обґрунтованих рішень на підприємствах, оскільки вона надає повний огляд діяльності підприємства. Вона служить інструментом для планування та прогнозування, а також дозволяє виявляти потенційні проблеми та можливості для розвитку.

Дослідження звіту про грошові потоки підкреслює важливість зближення національних та міжнародних стандартів обліку для сприяння прозорості та ефективності фінансового управління.

Звіт про грошові потоки є важливим інструментом для внутрішнього фінансового планування та контролю, допомагаючи в аналізі фінансового стану підприємства та розробці стратегій для майбутнього розвитку.

Аналіз грошових потоків відкриває широкі можливості для глибокого вивчення фінансової діяльності підприємства, дозволяючи виявити ключові тенденції, визначити потенційні ризики та можливості для оптимізації фінансової діяльності.

Центральним завданням аналізу грошових потоків є оцінка їх достатності та ефективності, враховуючи потреби підприємства у різних видах діяльності та стратегічному плануванні.

Цей показник важливий для оцінки ліквідності підприємства та його здатності швидко реагувати на зміни ринкових умов. Він відображає пропорцію грошових коштів у загальній структурі активів підприємства. На практиці це означає, що підприємство має забезпечувати оптимальний баланс між готівкою та іншими активами, щоб залишатися конкурентоспроможним та фінансово стабільним.

Хоча високий рівень ліквідності може вказувати на здоровий фінансовий стан, він не завжди є достовірним індикатором платоспроможності. Наявність великої кількості неліквідних активів або короткострокової дебіторської заборгованості може приховувати потенційні фінансові проблеми. Тому детальний аналіз структури активів і зобов'язань є ключовим для оцінки реальної фінансової стабільності підприємства.

Необхідність стратегічного планування грошових потоків є важливою для забезпечення довгострокової стабільності та зростання підприємства. Це включає прогнозування майбутніх надходжень та витрат, оптимізацію інвестиційних рішень та управління ризиками.

Сучасні технології, такі як програмне забезпечення "1С:Підприємство" або системи "Клієнт-Банк", грають важливу роль у спрощенні та автоматизації бухгалтерського обліку та управління грошовими потоками, забезпечуючи точність даних та оперативність обробки інформації.

Глибокий аналіз грошових потоків дозволяє керівництву підприємства отримувати цінну інформацію для прийняття рішень, виявляючи потенційні можливості для зростання та виявлення вразливих зон у фінансовій діяльності.

Належне законодавче регулювання грошових потоків сприяє забезпеченню прозорості та законності фінансових операцій, зниженню ризиків неправомірних дій та сприянню зростанню інвестиційної привабливості країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Береза С. Л. Побудова облікової політики грошових активів та дебіторської заборгованості / С. Д. Береза // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. 2003. № 1(23). С. 35.
2. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2003. 79.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: [учебный курс] / И. А. Бланк; 2 е изд., перераб. и доп. Київ: Ника Центр, Эльга, 2004. 656 с.
4. Бондарева Е. Движение денежных средств в русле отчетности / Е. Бондарева // Бухгалтерия. 2006. №5(628). С. 76-83.
5. Будяк В. Звіт про рух грошових коштів як джерело інформації для управління прибутком підприємства / В. Будяк // Економіка. Фінанси. Право. №3. 2006р. С. 28-30.
6. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підруч. [для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів]. 2-е вид., перероб. та доп. / Ф. Ф. Бутинець. Житомир: Рута, 2002. 672 с.
7. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів]: 4-е вид., доп. і перероб. / [Ф. Ф. Бутинець, О. С. Бородкін, А. М. Герасимович, Г. Г. Кірейцев та ін.]; за редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ПП „Рута”, 2002. 688 с.
8. Васюк Н. В. Управління, аналіз та оптимізація грошових потоків: теорія і методологія / Н. В. Васюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. 2011. № 5. С. 144-150.
9. Верба В. А. Проектний аналіз: [підручник] / В. А. Верба, О. А. Загородніх. Київ: КНЕУ, 2000. 322 с.
10. Вигівська І. М. Особливості складання звіту про рух грошових коштів за вітчизняними та міжнародними стандартам / І. М. Вигівська // Вісник ЖДТУ. 2009. № 4(34). С. 41-49.
11. Височан О. С. Міжнародний досвід побудови ефективної системи аудиту грошових коштів на підприємстві / О. С. Височан // Логістика. Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. 2006. №552. С. 26- Височан О. С. Наукові підходи до визначення понять „гроші” та „грошові кошти” / О. С.

- Височан // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: економіка. №18. С. 27-33.
12. Вишняков В. Г. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів і їх еквівалентів / В. Г. Вишняков // Бухгалтерський облік і аудит. 2008. №2. С. 50-56.
 13. Вівчар О. І. Специфіка управління системою фінансово-економічної безпеки бізнесу в умовах турбулентності економічних процесів / О. І. Вівчар // Галицький економічний вісник. 2016. №2 (49). С. 106-111.
 14. Головка Т. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма / Т. Головка // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2017. № 4. С. 104-113.
 15. Гончар В. Попит на електронні гроші зростає/ В. Гончар. URL: <https://globalmoney.ua/ru/about/zmi/poput>.
 16. Горицька Н. Суть і порядок заповнення звіту про рух грошових коштів згідно з Положенням (стандартом) бухгалтеров кого обліку 4 / Н. Горицька// Галицькі контракти. 1999. № 51. С. 35-37.
 17. Горячун Т. Бухгалтерський облік операцій з розповсюдження електронних грошей / Т. Горячун. 2012. URL: <http://audit-alliance.com.ua/buxgalterskij-oblik-operacij-z-rozpovsyudzhennya-elektronnix-groshej/>.
 18. Господарський кодекс України №436-XV від 06.01.2018 р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
 19. Гриліцька А. В. Математичні моделі оптимізації коштів та аналіз руху грошових коштів / А. В. Гриліцька // Економіст. 2005. № 9. С. 50-53.
 20. Гринів Т. Т. Використання прямих іноземних інвестицій у формі грошових коштів на підприємствах України / Т. Т. Гринів, О. С. Височан // Вісник Академії економічних наук України: науковий щорічник. 2002. № 2. С. 126-128.
 21. Демчук Н. І. Теоретико-методичні засади діагностики фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання / Н. І. Демчук, А. Ю. Євладенко // Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 11. С. 36–41.
 22. Євтух О. Т. Інформаційна сутність грошей через призму сучасних фінансів / О. Т. Євтух // Фінанси України. 2003. №7. С. 3-8.
 23. Єрешко Ю. О. Бюджетування інструмент оптимізації грошових потоків підприємства / Ю. О. Єрешко // Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2011. № 2. С.

- 100-105.
24. Жмурко Ю. В. Облікове забезпечення управління грошовими потоками / Ю. В. Жмурко // Молодий вчений. 2018. № 1(2). С. 883-887.
 25. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”: за станом на 1 вересня 2008р. // Офіційний вісник України. 1999. №33. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
 26. Закон України „Про Національний банк України” (зі змінами і доповненнями). Офіційний вісник України. 1999. №24. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
 27. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
 28. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 19. 07. 2017 р. №226/95-ВР зі змінами і доповненнями. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр#Text>.
 29. Закон України «Про Національний банк України» від 20. 05. 1999 № 679-XIV зі змінами і доповненнями //. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
 30. Зарвій Т. М. Звіт про рух грошових коштів: джерела та напрями потоків руху грошових коштів. Вісник ЖІТІ. 2008. № 16. С. 50.
 31. Іваницька О. В. Управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах реструктуризації галузі: [монографія] / О. В. Іваницька. Київ: ТОВ ДКС центр; 2009. 276 с.
 32. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч. посіб.]. Київ: Знання-Прес, 2003. 349 с.
 33. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 21.01.2004 року за № 22 із наступними змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>.
 34. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>.
 35. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена постановою правління НБУ від 12.11.2003 № 492 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.

36. Кальота Т. А. Етапи аудиту Звіту про рух грошових коштів / Т. А. Калюга // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. Житомир: ЖДГУ. 2005. № 1 (31). С. 79-85.
37. Калюга Є. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: [Монографія] / Є. В. Калюга. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2002. -360 с.
38. Коваленко С. О. Сутність грошових потоків та їх роль в управлінні фінансами підприємств / С. О. Коваленко // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua.
39. Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки: навч. посіб. для студентів ВНЗ / ред. Г. Є. Павлова та ін. Дніпро: Акцент, 2018. 559 с.
40. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Київ: Україна, 1996. 141 с.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
41. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко. Київ: ЦУЛ, 2006. 520 с.
42. Кузьмін О. Є. Бюджетування на підприємстві: [навч. посібн.] / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. Київ: Кондор, 2008. 312 с.
43. Литвинчук Т. В. Грошові потоки в системі правління підприємством / Т. В. Литвинчук // Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 6. С. 86-90.
44. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками: [навч. посіб.] / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. Київ: КНТЕУ, 2005. 255 с.
45. Ловінська Л. Г. Гроші в сучасній системі бухгалтерського обліку / Л. Г. Ловінська // Економіка України. 2004. №2(507). С. 12-21.
46. Майборода О. М. Напрями управління грошовими потоками підприємства / О. М. Майборода, О. В. Майборода, О. В. Реплюх // Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 305-309.
47. Максutow С. Учет и анализ денежных потоков предприятия / С. Максutow // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. 2002. №18. С. 4-7.
48. Мандзіновська Х. О. Управління фінансово-економічної безпекою: підручник / ред. Онищенко В. О. та ін. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 530 с.
49. Медведєва І. Б. Компонентний та структурний підхід до формування складу механізму управління фінансовою безпекою підприємства/ І. Б. Медведєва, М. Ю.

- Погосова // Економіка розвитку. 2017.
50. Меліхова Т. О. Розробка програми аудиту касових операцій для підвищення ефективності діяльності підприємства / Т. О. Меліхова, Т. В. Манойло // Регіональна бізнес-економіка та управління. 2013. № 2. С. 97-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_2_17.
 51. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені Наказом Мінфіну України від 29.11.2017 р. № 976. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>.
 52. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» в редакції від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text.
 53. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг.. Видання 2016-2017 років. Спосіб доступу : URL: http://www.apu.com.Ua/attachments/article/1151/2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C1.pdf.
 54. Момот Т. В. Фінансовий менеджмент / Момот Т. В. Київ: ЦУЛ, 2011. 712 с.
 55. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства / В. В. Нагайчук // Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. № 1(52). С. 245-249.
 56. Надточій С. І. Теоретичні основи грошових потоків підприємства / С. І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. 2005. № 12 (55). С. 83-87.
 57. Найшуль В. А. Многовалютные конкурентные денежные системы: доклад на экспертном совете Рабочего центра экономических реформ правительства РФ 19. 02. 1992г. / В. А. Найшуль. <http://www.libertarium.ru/libertarium>.
 58. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 із наступними змінами та доповненнями. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
 59. Некрасенко Л. А. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання / Л. А. Некрасенко, І. М. Гниломир // Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2011. № 3. С. 118-122.
 60. Онищенко О. В. Облік та оцінка фінансових інвестицій в сучасних умовах на підприємствах України / О. В. Онищенко // Регіональні перспективи.
 61. Очеретько Л. М. Бюджетування як елемент стратегічного обліку грошових

- потоків підприємства / Л. М. Очеретько, З. С. Кравченко // Сталий розвиток економіки. 2017. № 3. С. 157-162.
62. Партин Г. О. Управління грошовими потоками підприємства й оцінювання його ефективності / Г. О. Партин, Р. І. Задерецька, І. Б. Галечко // Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка. 2014. Вип. 694695. –С. 108-112.
 63. Пархоменко В. Удосконалення звіту про рух грошових коштів / В. Пархоменко // Вісник податкової служби України. 2010. № 26. С. 19-23.
 64. Перловська Н. В. Обґрунтування критерію ефективності управління грошовими потоками підприємства / Н. В. Перловська. URL:http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_2/167-170.pdf.
 65. Петренко С. Сущности аудита и реализация его функций службой контроллинга / С. Петренко // Вестник бухгалтера и аудитора Украинві. 2003. №9-10. С. 42М4.
 66. Петрик О. Методика аудиторської перевірки Звіту про рух грошових коштів/ О. Петрик//Вісник податкової служби України. № 30. 2003. С. 57-64.
 67. Петрук О. М. Облік і контроль міжнародних розрахунків із застосуванням інформаційно-комп'ютерних технологій / Петрук О. М., Легенчук С. Ф. / Вісник ЖДТУ і Економічні науки. Житомир: ЖДТУ, 2005. № 2 (32). С. 152-166.
 68. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій // Бухгалтерський облік і аудит. 2000. № 1. С. 3 -95
 69. Податковий кодекс України / Верховна Рада України; Кодекс України від 02. 12. 2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
 70. Поддєрьогін А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький // Фінанси України. 2007. № 10. С. 119-127.
 71. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент / А. М. Поддєрьогін. Київ: КНЕУ, 2005. 536 с.
 72. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / В. О. Подольська, О. В. Яріш; Мін-во інформатизації України, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. Київ: ЦНЛ, 2007. 488 с.
 73. Положення «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів», затвердженого Постановою Правління Національного банку України від

- 05.11.2014 № 705. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
74. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29. 12. 2017 № 148. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
 75. Положення про електронні гроші в Україні: затверджене постановою Правління НБУ від 04. 11. 2010 р. № 481. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/zl336-10>.
 76. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей: постанова Правління Національного банку України від 04.11 2010 р. №481: станом на 17. 11. 2013 р.. URL: <http://zakonO.rada.gov.ua/laws/show/zl121-13>.
 77. Ревенков А. Фінансове планування на підприємстві / А. Ревенков // Економіст. 2004. № 11. С. 72-78.
 78. Самохин Ю. Отчет о движении денежных средств / Ю. Самохин // Бухгалтерские вести (Приложение к газете „Деловой Петербург”). 2003. №27.
 79. Сахарцева І. І. Теоретико-методологічні аспекти формування програм аудиту: [Монографія] / І. І. Сахарцева. Київ: Кондор, 2005. 374 с.
 80. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: науково-аналітичні матеріали. Вип. 10 / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко, О. О. Махаєва, В. В. Крилова, Н. В. Гришук. Київ: Національний банк України. Центр наукових досліджень. -2008. С. 14.
 81. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: [навч. посібник]: 3-тє вид., перероб. і доп. і В. В. Сопко. Київ: КНЕУ, 2000. 578 с.
 82. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. Київ: КНЕУ, 2004. 412с.
 83. Спільник І. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності / І. Спільник, О. Загородна // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Вип. 1-2. С. 67-85.
 84. Стащук О. В. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління / О. В. Стащук // Молодий учений. 2014. № 6. С. 45-47.
 85. Стрельников М. Особенности размещения и учета на предприятии банковских депозитов / М. Стрельников // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. 2005. №1-2. С. 44-45.
 86. Стряпчев А. Ю. Адаптация отечественной отчетности к требованиям

- международных стандартов отражения информации о движении денежных средств / А. Ю. Стряпчев // Поволжский гуманитарный журнал. Экономика. Электронный научный журнал. 2004. №1.
87. Ступаченко І. В. Удосконалення обліку і контролю за збереженістю і використанням грошових коштів/ І. В. Ступаченко / Організаційно-економічні проблеми АПК. Наукове видання. Ч. 3. [за ред. П. Т. Каблука]. Київ, 2001. 511 с.
 88. Теслюк В. М. Складання Звіту про рух грошових коштів / В. М. Теслюк, А. В. Дехтяренко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”, 2011. № 1. С. 62-67.
 89. Хом’як Р. Л. Удосконалення методики складання Звіту про рух грошових коштів у системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень / Р. Л. Хо’мяк, І. Л. Цюцяк // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи встановлення та проблеми розвитку”. Львів: В-во Національного університету “Львівська політехніка”. 2007. № 57. С 400- 406.
 90. Хома І. Б. Фінансове моделювання управління грошовими потоками в економіці України / І. Б. Хома // Науковий вісник НЛТУ України. 2011. № 21. 10. С. 335-343.
 91. Хрущ Н. А. Особливості планування та оцінювання грошових потоків підприємств / Н. А. Хрущ // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 6(2). С. 167-172.
 92. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р. М. Циган // Актуальні проблеми економіки. Київ. 2010. № 4 (106). С. 150-155.
 93. Частоколенко І. П. Управління грошовими потоками підприємства / І. П. Частоколенко // Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 5(1). С. 56-60.
 94. Чорна С. Грошові кошти як об’єкт бухгалтерського обліку / С. Чорна // Бухгалтерський облік і аудит. 2005. №3. С. 46-54.
 95. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / За заг. редакцією д-ра екон. наук І. О. Школьник та канд. екон. наук В. М. Кремень [І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.]. Суми, 2014. 427 с.
 96. Ясишена В. В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація / В. В. Ясишена // Економічний аналіз. 2008. № 2 (18). С. 321- 324.
 97. Ясишена В. В. Систематизація основних елементів управління грошовими

- потоками підприємства / В. В. Ясишена, Л. І. Пославська // Економічний простір. 2016. № 106. С. 241-254.
98. Ясишена В. В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств / В. В. Ясишена // Економічний простір. 2008. № 16. С. 123-131.
99. Яструбецька Л. С. Грошові потоки в оцінці інвестиційного проекту / Л. С. Яструбецька // Фінанси України. 2015. № 5. С. 101-109.